

ARGIA

1980-Abendua 7-XLIII garren urtea 895 zenbakia 60 pezta

gorputz-espresioa
gorputzaren korapiloak askatu nahiean

Euskal eskolen alde

korrika

euskal herria!

Azaroaren 29-tik Abenduaren 7-ra

Nola inskribatu

Begira ezazu korrikaldi honetarako egin den mapa; bertan aurkituko dituzu "KORRIKA EUSKAL HERRIA" ko ibilbide-orduketak. Halaber, eskuetan duzun komunikabide hau bitarte delarik jaso ahal izango duzu eguneroko ibilbide eta orduketaren berri.

Eta, dato hauek jakin eta gero, eta "KORRIKA EUSKAL HERRIA" zure herritik pasa aurretxoan, zoaz ibilbidean zehar ipiniko diren mahaietara, eta eman zure izena. Ez dago prezio erabakirik. Zeuk borondatez eman ahal edo nahi duzuna besterik ez zaizu kostatuko inskribapena.

Izena eman ezazu eta hartu parte

aek

ALFABETATZE EUSKALDUNTZE KOORDINAKUNDEA
EUSKALTZAINDIA

9.or.

Joan diren bi asteetan izan genuen iadanik JOSEBA SARRIONAINDIA gure lankidearen gartzelatzearen berri eta aipamenik. Erredakzioa itxi ordurako, berak bidalitako eskutitz bat iritsi zaigu, eta bertan egin dizkietenak eta pasatzen ari den mementua kontatzen digu. Aste honetan ere, gurekin izan nahi izandugu, BELTZAK idatzitako artikulu bat dela medio. Horra hor Herriak eta Gizonak sailean.

Noizean behin soilik entzuten dugun gauza izan arren, ez dago dudarik gorputzak duen hizkuntza berezia, gure izaeraren zatirik interesgarrienetako bat dela. Horretaz konbentziturik gaudelako hain zuzen, aste honetako erreprotaia eta azala gai horri dedikatu dizkiogu, gorputz-espresioari alegia. Eta horretarako PACO PALACIOSen laguntza eskergarria izan dute L. BASTIDA eta JEXUX IJURKOK.

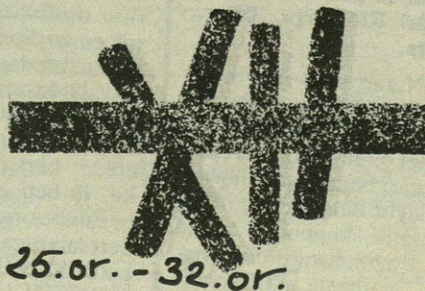
13.or.

RAFAEL CASTELLANO, herri honetako idazle bakarretako bat, entzunaz aspaldidanik ezagutzen genuen, baina lehen aldiz berarekin hitzegiteko betarik izan genuenean eta ARGIA idazteko prest zegoela esan ziguenen, izugarrizko poza eman zigun. zuei ere gurea bezainpoz handia emango dizuelakoan, orrialde berezi bat betetzeari ekingo dio hemendik aurrera. Kondizio bezala, esan zigun garbi uzteko, bere emazteak —andereñoa bait da— ez diola ezertan lagundu, hots, berak bakar-bakarrik idatzitako artikuluak direla. Astero doakizue bada, eztabaida bat baino gehiago sortuko dituen estilo berezi hori.

17.or.

Aste honetako kultur orrialdeetan zaila da artikulu bat nabarmentzea. Guztiei deritzegu interesgarri, ez autopropaganda egiteko, hala delako baizik. Gaiak aipatu besterik ez dugu egingo Jean Etxepare-ren **Buruxkak** liburua, Eric Burdon-en kantaldia, Xabier Kintana-ren ipuin liburua, Iñaki Eizmendi-ren azken diska eta Zine amateur jaialdia. Irakurri ondoren, esan ezazue ea ez diren benetan guztiak interesgarri.

25.or. - 32.or.

ARGIA

Lehendakari: Kaetano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Idazleak: Estepan Aldamiz, Jokin Ansorena, Ladix Arrosagarai «Astema», Mikel Atxaga, Lurdes Auzmendi, Balere Bakoikoa, Inozentzio Bujanda, Joxe Manuel Bujanda, Felix

Ibargutxi, Rufino Iraola, Mikel Iribarren «Xinaberi», Julen Kalzada, Iñigo Larmar, Josu Landa, Txema Larrea, Pello Lizarralde, Gorka Reizabal, Andoni Sarriegi «Murmendi», Joseba Sarrionandia, Jon Urrujolegi, Joxemari Velez de Mendizabal «Mendiaga», «Xalbardin», Josemi Zumalabe.

Marrakzi eta diseinuak: Joxemari Aleman, Guru, Antton Olariaga, Rotu, Tororo, Joxemi Zumalabe.

Argazkilariak: Koldo Aretxaga, Arturo Delgado, Philippe Etxeberri, Loubet, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Luis Otaegi, Roberto Zarrabeitia.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Jabe: Zeruko Argia Kooperatiba.

Modiztegiak: Ortazar Laboratoria, Semi, Ernio.

D.L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estatuturik Kanpora	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bakarra	60 pta.

aste Giroa

LiBuRuAK

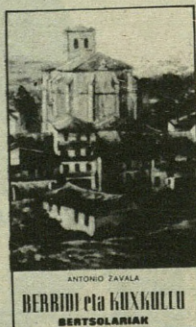
LUCHA Y DEFENSA DEL RIO ARGÁ

Nibai
Ederraren
Alde

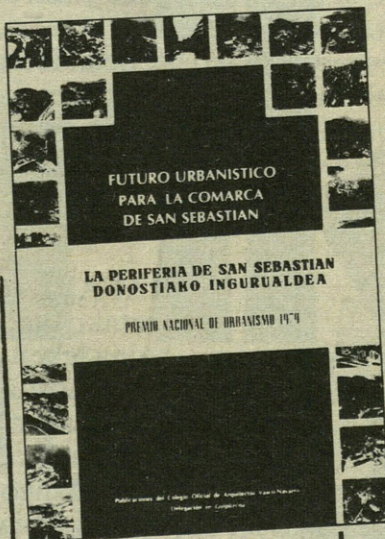
**LUCHA Y DEFENSA
DEL RIO ARGÁ.**—Agrupación de pueblos defensores del Río Argá. 190or., 300pta.

Nafarroako ibairik inportanteenetako honek nahiko istilu sortu ditu dagoeneko, eta ez dirudi etorkizunari begira istilu horiek txikiagotuko direnik. Alde batetatik, konpondu behar den arazoa luzarorako doalako, eta beste alde batetatik, Argá Ibaiaren herri defentsaileen elkarteak gogor ari delako, arazo hori bera konpondu arte, oraingo etsitzeko itxurarik inondik azaldu gabe. Borroka honen zergatiak, zirkunstanziaz eta gainerantzeko zehaztasunak dakartzan liburuan, demagogia ezik, benetako ikerketa serio bat aurkituko duzue. Oso ongi zainduta dago edizioa, lehenengo mementu librean gogoz irakurtzen diren liburu horietako bat izanik.!

BERRIDI eta KUXKULLU ERTSOLARIAK.—Antonio Zavala. —auspoa liburutegia.— 130 or., 400 pta.

Honetan berriro harriduraz bete gaitu Antonio Zavalak, auspoa liburutegiko beste liburu berri bat kaleratzean, gauza benetan harritgarria bait da halako liburu osoa osatutako sail bati berak eman dion bizia ematea. Baina hor dago liburu Aita Zavalaren aldetik, eta txaloak beste guztien aldetik. Guztion onerako, eta batez ere, bertsozaleenpozarako. Ia beti gertatu ohi den bezala, oraingo liburuak bertsolaritza hartu gaitzat, bereziki BERRIDI eta KUXKULLU BERTSOLARIEN bizitza eta bertsoak kontatzen dizkigularik. Lehenengoaren izen osoa Antonio Berridi dugu, eta jatorriz eta bizitzaz, Donostia eta Oihartzun aldekoa. KUXKULLU izen goitiaren azpian Juan Antonio Lekuonaren pertsona dago, eta jaiotzez herriarria izan arren, bizitzaren zatirik handiena Oihartzunen pasa zuen. Bi bertsolarien berri gehiago nahi inez gero, liburura jo behar.

FUTURO URBANISTICO PARA LA COMARCA DE SAN SEBASTIAN. Batzuen artean. —Colegio Oficial de Arquitectos Vasco-Navarro.— 148 or.,

Oso presentazio onean eta —edizioa prestatu duen erakundearengandik espero zitekeen bezalaxe— mazko eduki batez kaleratu zaigu hemendik aurrera Donostia eta honen inguruko hirigintzaz zerbait jakin nahiko duenaren oinarriko liburu bat. Iazko maiatza eta ekainean Arkitektoen Eskolak antolatutako Ikerketa Ihardunaldietan aurkeztu ziren txosten eta ikerketa lanak ematen dira argitara liburu honetan, eta bertan orain arteko hirigintzaren azterketa eta etorkizunerako alternatiben posibilitatea aurki daiteke, baita hauekin erlazionaturik egon daitekeen edozein gai.

EL CONDADO DE TREVIÑO. —Deogracias Estavillo.—Caja de Ahorros Municipal de Vitoria.— 380 or., 500 pta.

Azkenaldi honetan, alderdi politikoaren aldetik hain famatua izan den herrialde honen geografia eta historia —egia esan— oso euskaldun gutxi ezagutzen dituzte, herrialde txiki honen bereizgarriak inportantea «Euskadi izatea» dela bait dirudi. Hala ere, eza gupen hutsune hori betetzeko, hemen duzue horretarako proposa den liburu bat. Bertan aurkituko duzue Trebinoko geografia eta historiaz jatzeko posibilitaterik. Oso era zabalean adierazita, eta edozein irakurlerengana hel daitekeen estilo batez idatzita.

ALDIZKARIAK

AEZKOA. — Boletín informativo de la Asociación cultural «AEZKOA». — 100 pta.

Zenbaitentzat hain baztertuta gelditzen den AEZKOA bailarak —duela urte batzuk hain eztabaidagarria gertatu zena— gutxi ezagutzen zuten bizi berri bat hartzen ari dela dirudi. Hango Kultur elkartearen aldizkaria da hemen aurkeztzen duguna, eta bere orrialdeetan, bailarako berririk inportanteenak ematen zaizkigu. Alde batetik kooperatiba industrial bat irekiko dela, Lankide Eskola baten proiektua, eta beste alde batetik, Bailarako Juntaren lehendakariarekin elkarriketa bat, ahauekin batera beste era askotako artikulatuak azaltzen direlarik.

EGUZKI BERRI. — Atungo ikastolako haurrak. — 1980 azaroa. — 100 pta.

Multikopiaz atera dute Ataungo ikastolako 8. mailako haurrek bere aldizkari hau, eta egia esan oso lodia da kontutan hartzen badugu honelako aldizkariak nogalako loditasuna izaten duten —honek berrogei eta hamar folio ditu—. Bi zatitan banatuta dago aldizkaria: bata, saiakera eta lan deskriptiboez osatua; eta bestea, lan literarioez. Nahiz eta zail samarra izan honen alerik aurkitzea, bihoakiela gure aipamen hau sari gisa.

IHARDUNALDIAK

XVEUSKAL LIBURU ETA DISKA AZOKOA Ospatuko da Durangon datorren Abenduaren 6, 7 eta 8an. Urteoro bezala, eta Gerediaga Elkartek bultzaturik, euskal munduan tradizioz handiena duen azoka ospatuko da aurten ere —ohi den bezala— Durangoko herrian.

6, larunbata: 4-etan, Azo-karen hasera.

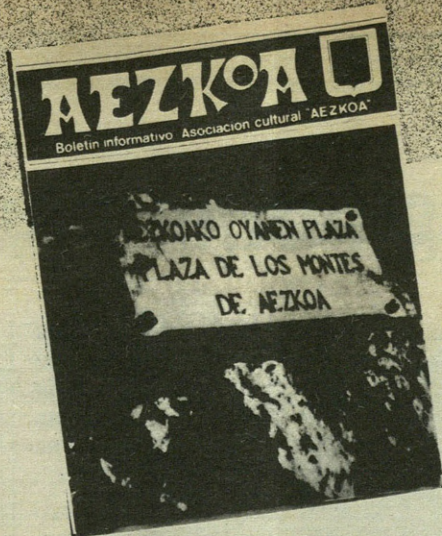
7, igandea: goizeko 12-tan, sarrerako hitzaldia, TOVAR-ek emanda. Gaia: «Fray Juan de Zumarragak idatzitako eskuizkribua, eta Patxi Etxebarria durangarraren oritzapen bat».

8, astelehena: goizeko 11.30-tan, «Hizkuntzaren berreskuratzea»-ri buruzko mahai borobila. parte hartuko dute: A. Lertxundi, J. Azurmendi, J. Landa, K. Izagirre, Joseba Sarrionaindia eta R. Saizarbitoria.

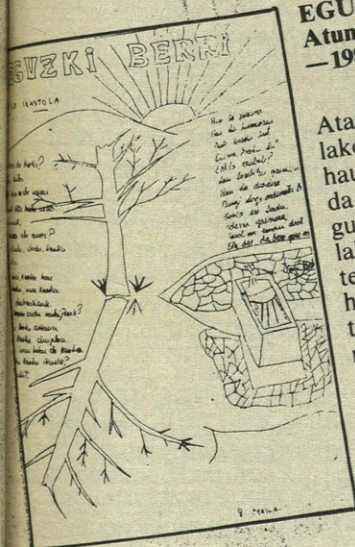
8, astelehena: goizeko 11.30-tan, «Hizkuntzaren berreskuratzea»-ri buruzko mahai borobila. parte hartuko dute: Txillardegi, Kintana, Ma José Azurmendi, amatiño eta González Txabarri.

arratsaldeko 4-tan: U.E.U.-ren batzarra.

PENTSIONISTAREN EGUN NAZIONALA ospatuko da hilak 13an bazter guztietan. Eta donostian bereziki, Carmelo Balda pilotalekuan izango da bilatu eta Pentsionisten Elkartek antolatutako aktu batetan, larunbataren goizeko 12-tan. Mus eta Tute-ko Lehen Txapelketa Interkomarkalaren sari eta trofeoak egun horretan bertan irabazleei emango zaizkie.

25
abendua
7-14

neguko menu bat

Hotza, hotza dago giroa. Eta giroa hotza dagoenean, barrukoa berroa hobe. Orain ehiza aurkitzea ez duzue zaila izango eta honen lagungarri bezala garuda saltsan jartzen baduzue eguraldi hauetarako menu aproposenetako bat prestatu ahal izango duzue.

Hasteko bada **gardua satsan** nola prestatzen den ikusiko dugu. Honen ondoren **eper pastela** eta menua borobiltzeko **usokumea saltsan**.

gardua satsan

Gardua oso ondo garbitu behar da. Garbitu ondoren larruak eta hariak kendu eta berriz ere ur hotzean garbitu.

Gero limoiaz igurtzi banakabanaka.

Buztinezko lapiku batetan ura irekiten jarri, barazkiak behar duen gatza, limoia eta olio tanta batzuekin. Hau gardua ez daitezen beztu botatzen zaio.

Egosi ondoren xukatu urik gabe geldi daitezen.

Saltsa prestatzeko sartagin batetan jarri gurin piska bat. Ti-

pula zabaleran moztuta, porru piska bat. Guztia poliki-poliki egin eta gero goilaratxo bat hirin eta salda botatzen zajo. Egosi eta gero guztia iragortzi krema bihurtu arte.

Beste alde batetik ontzitxo batetan bi gorringo, bi goilare ozpin, piper hauts piska bat nahastu. Ondo irabiatu dena eta aurretik eginda genuen saltsarekin nahastu.

Garduak bertan jarri.

eper pastela

Eperra hezurrez garbitzen da. bularkia kendu, baita hankak eta haragi pusketa guztiak. Eper batentzako neurriak hauek dituzu: 100 gr. txerriak, 100 gr. bigantxa, 50 gr. urdaiazpikoa, 50 gr. urdaia, irabiatutako arraultze bat, jerez kopa bat, esnegaingordin lau goilare, eta bi edo hiru trufa pusketan ebakia. Honi saldan bustitako ogi frantses pusketak bat botatzen badiozu detaile fina lortuko duzu.

doren, eta gero bularki bat eta hanka bat; hauen ondoren berriro xehakina eta gero berriz bularkia eta hanka. Azkenean xehakina erdiska sartuz urdai eta urdaiazpiko tira batzuk.

Ondo jarri ondoren zerri telaz bildu eta ondoan ur piska bat duen tartera batetan sartu flanera pergamino sarek estaliz.

Ordu bete behar da eperra ongi egiteko. Eta kontutan izan koipea botatzen duen bezain laster kendu behar zaiola.

Pastel hau hotza ateratzen da mahaiera.

usokumeak saltsan

Usokume bakoitzarengatik lapiku batetan koipe goilare bat,

olioko beste bat, ardo zuri ontzitxo bat, tipul haundi bat txorrondilotan ebakia erramu hosto bat, piper beltz lau ale, iltzekanela, baratzuri ale bat eta tuma. Usokumea ondo garbitu eta gero, buztinezko lapiku batetan guztia jarri eta hari zurizko paper batez estali lapikua. Usokumea xamurtzen denean atera eta berriro ere zutan eduki beste guztia goritu arte. Goritu denean 4 edo 5 ontzi salda bota eta salda hau ondo egosizi gero guztia iragotzi satsa lodi gerta dadin.

Usokumea satsan sartu, une bat bertan eduki eta mahaiera.

Ateratzeko ogi frejitutako pusketak batzuekin jarri.

K. ARGINANO

Flanera baten ormak zerri telaz estali. Eper pusketak gatza-ekin lehendabizi flanerari jarri, xehakina (picadillo) kapa bat on-

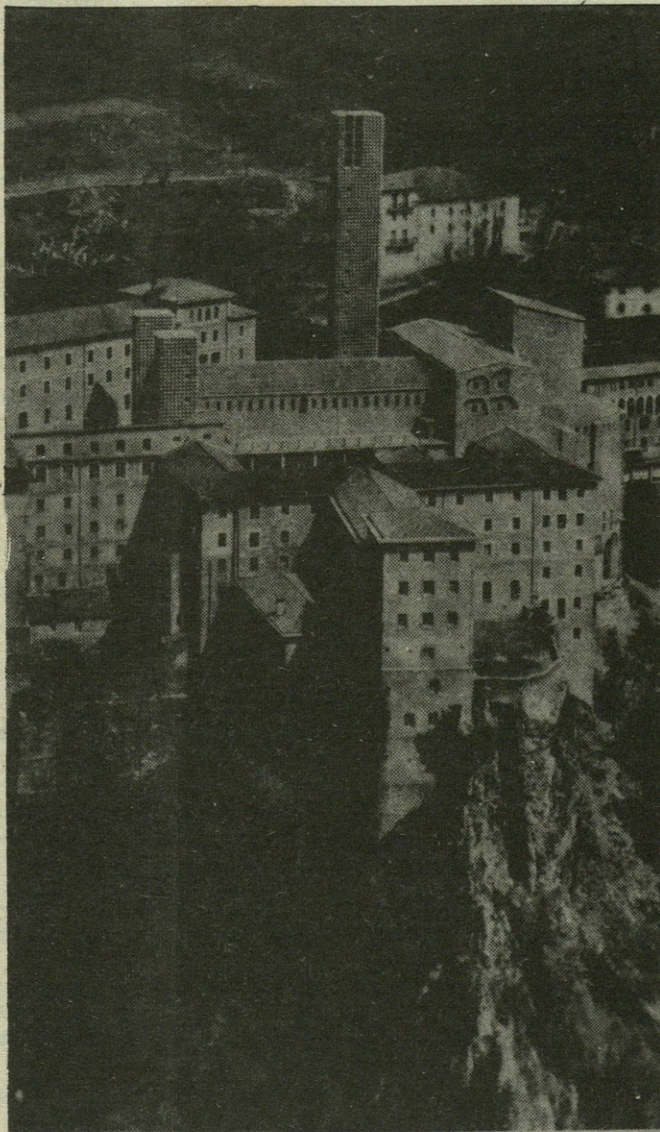
arantzazu: arantzan zu?

Beti baldin bada ere Arantzazu ederra, bakezko sentimendua alde guztietatik sartzen dizuna, nahiz eta noizbehinka erromes talde pelma samar bat ala ezkontza are pelmagoa eta antiestetikoagoa aguantatu behar, elurak estalia duen honetan Arantzazu dastatzea beste garai eta mundu batean sartzea da gutxienez.

Hasteko, hotzari kontra egiteko moduko erropak eraman behar. Udan bertako zenbait egunetan ere beheran behar izaten ez den jertsea eskatzen dizu Arantzazuk. Orain ere, kalkula ezazu beste inon baino hotzago izango duzula han, izan ere, Arantzazu goian bait dago. Horrek dakarkio mendia eskueran izatea; gehienok Urbiarako pasabide bezala ezagutzen badugu Arantzazu, baditu beste bazter batzuk ere merezi dutenak eta iristeko errezagoak. Onena fraileren bat galdetzea, ondo jakiten bati dute gehienek horrelako paseoen berri.

Aukerarik izanez gero, entzun fraileen koruari kantatzen; frantziskanoen koruak, nahiz eta musika mota mugatuak landu, beti erligioaren haritik, mendien oihartzuna, natura basaren soinua dakargu. Nere ustez koru horrek ez luke berdin kantatuko beste toki batekoa balitz; eta entzun ere, koru honi entzuteko toki aproposa Arantzazuko eliza da, azken berrikuntza izan zuenean, duela hogeita piko urte, artistekin hainbeste gorabehera sorerazi zuen eliza hori.

Ez da gehiegi izango Arantzazuk eta bertan bizi direnek kultur alorrean egindako lana aitortzea. Ezin ahaztu hemengo ikasleengandik sortu zela JAKIN aldizkaria. Gaur egun Arantzazuk Aita Villasante bezalako hizkuntzalari bat, Bitoriano Gandiaga poeta eta Aita Lasa historialaria eskaintzen dizkigu besteak beste.

Kultur ekintzek ez ezik — eta euskararen batasunaren historian hor geratu da betirako Arantzazuko bilera—, politikakoak ere ezagutu izan ditu Arantzazuk. Zenbat bilera ez ote da egin han, klandestinitate garaian. Horrela ba, poliziaren bixitak ere gertatzen ziren noizbehinka, adibidez bat nahiko sonatua 76an bilera batetan aurkitzen zen ETA VI-ko jendea arrapatzeko. Baina lehenago hasi ziren poliziarekiko problemak. Urtero, irailean, Gipuzkoako mutilak asteburu batetan eta neskak bestean, Arantza-

zura peregrinazioan joaten ziren garaian, ikurriñaren bat agertu zela edo, panfletoak bota zituztela eta, beti inzidenteren bat, denbora gutxira peregrinazioak egiteari utzi zitzaion arte. Bestaldeko politika ere egin zen Arantzazu ofizialean frankismoaren garaian, adibidez Fragak Urbiara egin zuen bixita. Zorionez ez zuen fruitu haundirik eman, eta honela bai Arantzazu eta bai Urbia, eragozpen haundirik gabe disfruta ditzakegu orain ere.

E.GARMENDIA

Harpidedun berririk gabe, Euskal Prentsak ez du etorkizunik.

Eta aldizkariok desagertuko balira, ondorio latzak izango lituzke horrek Euskal Herriko kulturarentzat. Gure Herriaren ondare eta gure nortasunaren ezaugarri den euskarak, elkarri aditzeko erabiltzen dugun tresna horrek, beren ateak zabal-zabalik irekitzen dizkieten komunikabide bakarrak galduak lituzke betirako.

Egoera honi erremedioa jartzeko, zure laguntza behar dugu.

**EGIN ZAITEZ ALDIZKARIOTAKO BATEN EDO
GEHIAGOREN HARPIDEDUN. BETE EZAZU
TXARTEL HAU.**

“Prentsa euskaraz” en izenean, mila esker.

Sin más suscripciones a la prensa en euskara no es posible la supervivencia de estos Medios.

Y la desaparición de estas publicaciones acarrearían unas graves consecuencias para la cultura de todo el País. El euskara, patrimonio del pueblo, vehículo nuestro de comunicación, elemento definidor de nuestra personalidad, perdería así los únicos Medios impresos en cuyas páginas encuentra una acogida total.

Para intentar salvar esta situación, necesitamos tu colaboración.

**SUSCRIBETE A UNA O VARIAS DE ESTAS
REVISTAS. LLENA ESTE BOLETIN.**

En nombre de toda la “Prensa euskaraz”,
gracias.

Boletín de suscripción

Izena
Nombre

Kalea
Calle

Herria
Población

ZK
Nº

Bizitza
Piso

Herrialdea
Provincia

Hartu nahi dut:
Deseo suscribirme a:

ANAITASUNA

☐

Hamabostkaria. Urteko harpidetza: 1.500 pzta.
Publicación quincenal. Suscripción anual: 1.500 ptas.

ARGIA

☐

Astekaria. Urteko harpidetza: 2.500 pzta.
Publicación semanal. Suscripción anual: 2.500 ptas.

HERRIA

☐

Astekaria. Urteko harpidetza: 2.250 ptas.
Publicación semanal. Suscripción anual: 2.250 ptas.

JAKIN

☐

Hiru hilabetekaria. Urteko harpidetza: 1.100 pzta.
Publicación trimestral. Suscripción anual: 1.100 ptas.

SASKI-NASKI

☐

Hilerokoa. Urteko harpidetza: 900 pzta.
Publicación mensual. Suscripción anual: 900 ptas.

X batez jar ezazu harpidetu nahi duzun aldizkaria.
Señale con una X la revista o revistas a las que quiera suscribirse.

Txartel hau bete eta gero bidal ezazu mesedez 495 posta kutxara, Bilbo, **PRENTSA EUSKARAZ** karta azalean jarri.
Una vez rellenado este boletín, envíelo, por favor, al apartado 495 de Bilbao, poniendo en el sobre **PRENTSA EUSKARAZ**.

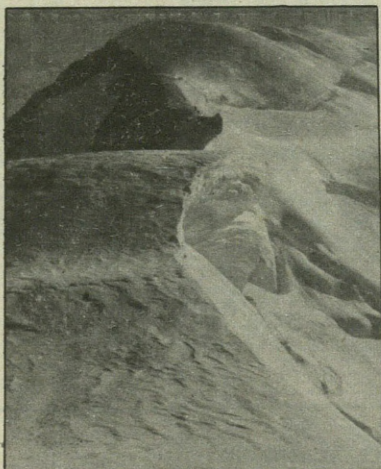
ORDAINKETA MODUA: Harpidea hartzen duzun aldizkariak zurekin sartuko da harremanetan ordainketa modua jakin dezazun.

FORMA DE PAGO: Cada revista, a la que se suscriba, se pondrá en contacto con usted para darle a conocer sus formas de pago.

1

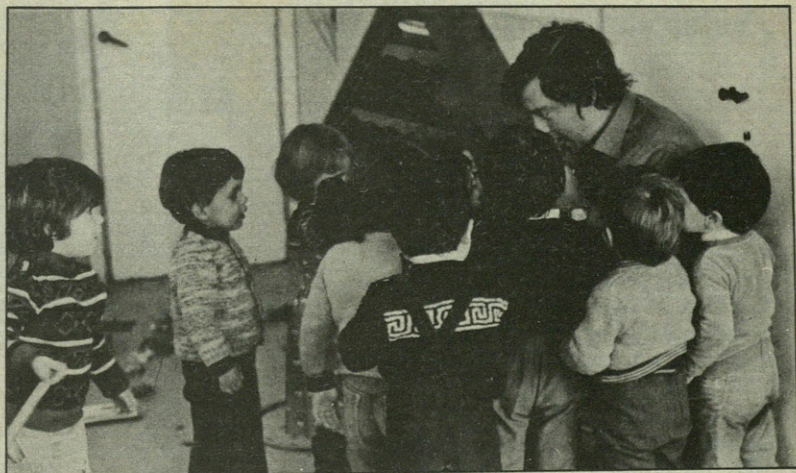
JOSEBA IRABAZLE. —Denak ez ziren ezbehar eta sufrimenduak izan behar gure lankide Joseba Sarrionaindiarentzat. Nahiz azken egunetan gertaturiko guztiak horrela adierazi. Ez. Berak egindako lanak nolabaiteko saria jaso behar zuen, eta horrela gertatu da. «Enperadore eroa», berak idatzitako ipuina, Bilboko udaletxeak antolatutako ipuin lehiaketaren irabazle gertatu da. Lehen saria eta aldi berean 10.000 pezeta Josebarentzat. Gure zorion beroenak hurbildu nahi dizkiogu, Carabancheleko ate eta hormak ez ezik ingurua ere hautsi ditzazketenak. Egia esan, beste era batetara ospatu nahi genuke berria, bainan horretarako piska bat itxadon behar...

3

HOTZAZ INGURATURIK. —Ez da hau edonolako giroa Benetan. Guztiok ohartuko zineten. Azken egun hauetan egin digun denboraldia benetan tamalgarria da. Elurrez josirik agertu zaizkigu bazter guztiak, itxita portuak, eta gu hotzez inguratutik. Kontutan izanik duela gutxi oraindik eguraldi epeletan murgildurik. ginela, oraingo honekin zer nolako pulmoniak harrapatzeko zorian gaude hobe ez pentsa. Hala eta gustiz, itxaropena ezin galdu. Hasiak dira dagoeneko giro hobeagoak datozela adierazten. Hala bedi!. Dena dela, orain hotza, gero beroa. lehen esaten genuena: ez ditugu txikiak harrapatu behar...

2

haurtzaindegien egoera larritu

Lehen ere nahiko larria bazen haurtzaindegien egoera orain azken zurrumurruak diotenez hobetu baino txartu egingo da.

Lan-ministeritzak bere diru laguntza moztera doala entzun da. Honek lankide-haurtzaindegiak oso egoera larrian uzten ditu. Noski, landike izaera ez dutenak aspaldi dabilta ezin bizirik.

Beti bezala goi mailetara jo —ministroarengana alegia— eta honek jaramonik ez. Alderdiak

ere ikuitu dituzte ea haiek presio eginda zerbait bederen lortzen den. Pauso haren ondoren hitzetik ekintzetara joango direla deia eman dute eta Euskal Gobernu, Diputazio, Udaletxe, Alderdi eta Sindikatu guzietan dei egiten diete bere jarrerak argi azaltzeko.

Ez da ez erraza izango gaur egun haurtzaindegi bat aurrera ateratzea. Ipurdiak garbitzez gainera hauek garbitzeko behar diren fresnak nondik eta nola ordaindu ere bilatu behar baita.

4

«SCALA» KASOA EPAILEARENGANA. —Azkenik, bi urte eta erdi gartzelaturik itxaron ondoren, Jose Cuevas Casado, F.Javier Cañadas, Luis Muñoz Garcia eta Arturo Palma Segura epailearengana eramanak izango dira. «Scala»ren sutea botatzen zaie errutzat. 1978ko urtarrilaren 16ean, CNT sindikatoak guda ondorengo bere lehen manifestazioa egiten zuen egunean, Barcelonako «Scala» festa-salari «norbaitzuk» su eman zioten molotov koktel batzuen eraginez, hildakoak eta zauritu franko suertatu zirelarik. Zuten poza lurrera erori zitzairen anarkistek Madrillgo gobernuak bere gain botatzen zuela ekintza jakitean, eta beren kide ziren bost pertsona atxilotu-

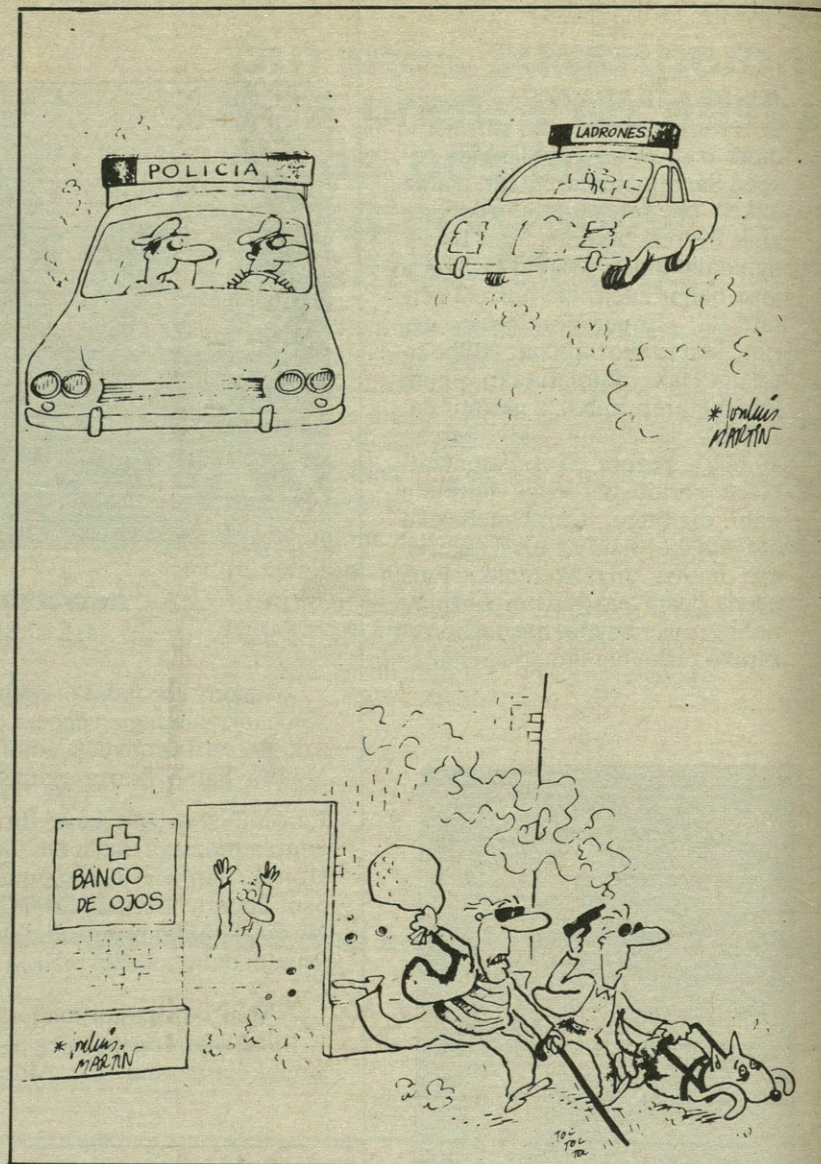
rik aurkitzen zirela ohartzera koan. Komunikabide guztietan seigarren baten izena agertu zen, bainan harek lagun «haundiak» izango zituen nonbait zeren, nahiz eta defentsarako abogatuak eta abarrek ahalegin guztiak egin, espainol «justiziak» ez baitu bere aurka ezer egin. Ez zen, ez horrelakorik gertatu beste bost anarkista gazteekin. Espetxe barruan egon dira, zain eta zain. Maite Fabresek handik bi urtetara ikusiko zuen kaleko argia eta, sobreseitua izan arren, inork ez dio bere bizitzaren zati hori ordainduko (indemnizazioz eskatutako 10 milioiak ukatu egin dizkiote). Beste laurak, azkenik, aste honetan epailearengana eramanak izango dira.

haiek ziren denborak, haiek

Gure irakurle orok jakingo duen bezala, hemen eta estatu espainol osoan ez da inoiz hobeto bizi Francorekin baizik. Bainan agian ez ditu oroituko momentu gozoe-nak. Azaroaren 23ko EL ALCAZAREN irakurri ahal izan ditugu hauetariko batzuek: «Los 40. Los difíciles años de la ilusión. (...) los 50. Se liquidaron los últimos restos del maquis, el terrorismo rojo de entonces, aplastado de la única manera que en el mundo se conoce para ganarle la guerra a la URSS. (...) los 60. Los españoles pasaron en aquellos años de la alpargata al «600», de la mula al tractor, del botijo al frigorífico y del casinillo de pueblo a las vacaciones en la costa y la sierra. (...) La nación tuvo que afrontar las perennes campañas internacionales en su contra: Grimaud, Marcos, Montenegro, las bombas de Palomares...» **Hau bai dela idiari buztanetik heltzea, bainan tira»** Al inicio de los 70, la «inmortalidad» de franco era un mito gustosamente asumido. (...) El mayor escándalo lo protagonizó, quizá, la Iglesia. Su desenganche hirió profundamente a Franco. (...) Matan a Carrero, Nacen muertas las asociaciones. Revierta el tinglado institucional. Suarez, secretario general del Movimiento. Es el fin» **Gogoratu, «El Alcazar dixit»**

kaixo althusser

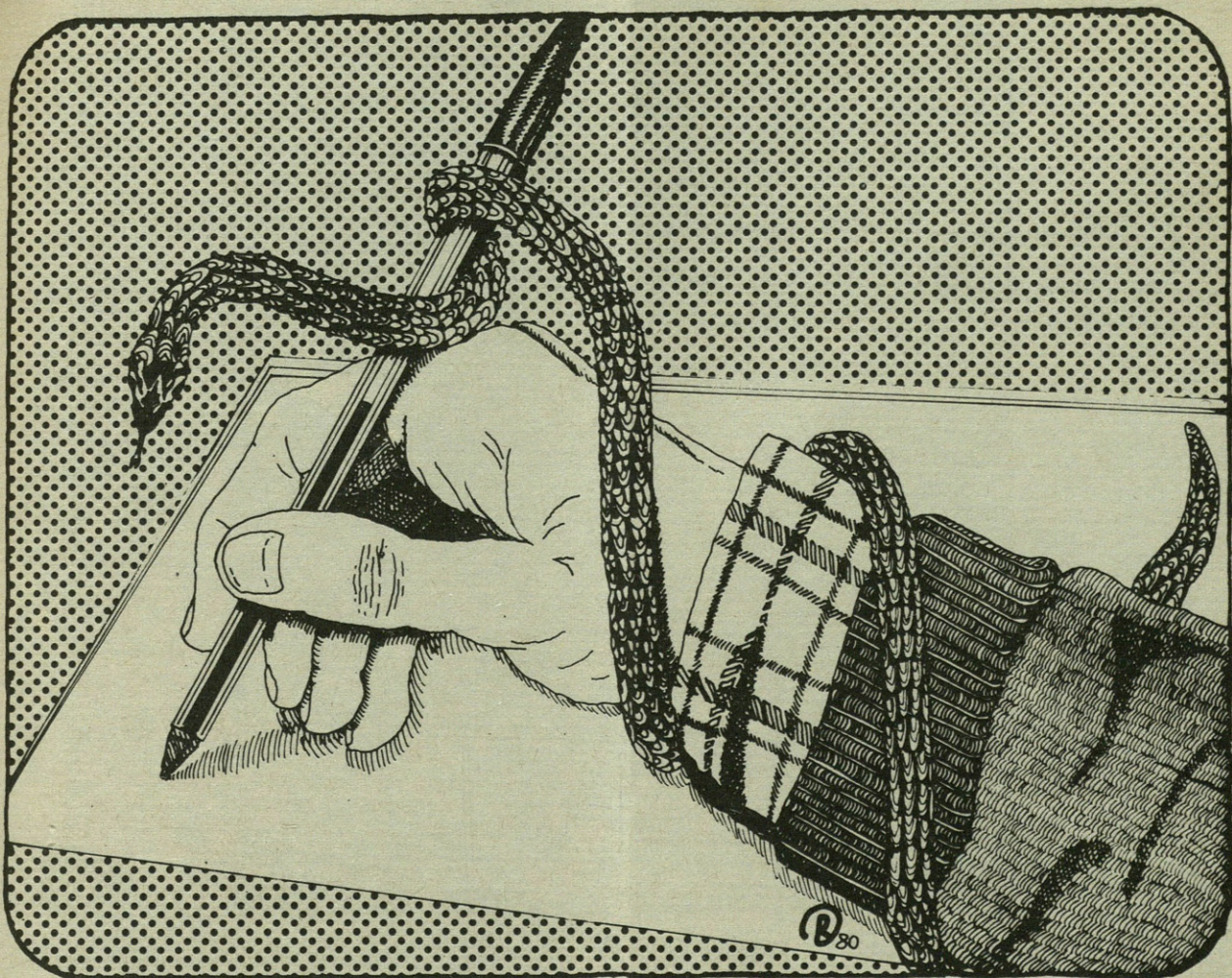
«(...)Allá, en una habitación de un hospital, está el maestro Althusser espantosamente sólo, a pesar de que como el mismo Albiac ha recordado, para él «un comunista nunca está sólo» **dio Alfonso Sastre PUNTO Y HO-**

EL JUEVESen 183. zenbakitik hartua

RAren 203. zenbakian argitaratutako «¿Qué le ha pasado a Louis Althusser?» **lanean** «Algo específico parece haber, en cualquier caso, en las desesperaciones de los intelectuales que deciden apostar con su vida, y por supuesto con su obra, por la revolución. Quizás provenga ello de un ingrediente utópico, irremediable, que se pone en este compromiso asumido, y en el rechazo o ignorancia de las exigencias de carácter táctico que pronto aparecen, para nosotros, como corruptelas. No es tal, sin embargo, el caso de Althusser,

que ha «aguantado» en un partido comunista como el francés, prácticamente toda su vida, luchando no sólo contra los intelectuales a la violeta contra los filósofos más o menos «protagresistas» de las sucesivas modas, sino, lo que es mucho más doloroso, contra la degradación de su propio partido, con un sentido ético —ética de la fidelidad— y teóricamente «antihumanista», insobornable. Al final se queda uno muy sólo. Demasiado sólo. ¡Vuelva Althusser!. Vuelva usted de la noche, aunque también aquí es de noche todavía.»

JOSEBA SARRIONANDIA RJ

JOSEBA ERAMAN ZUTENEAN

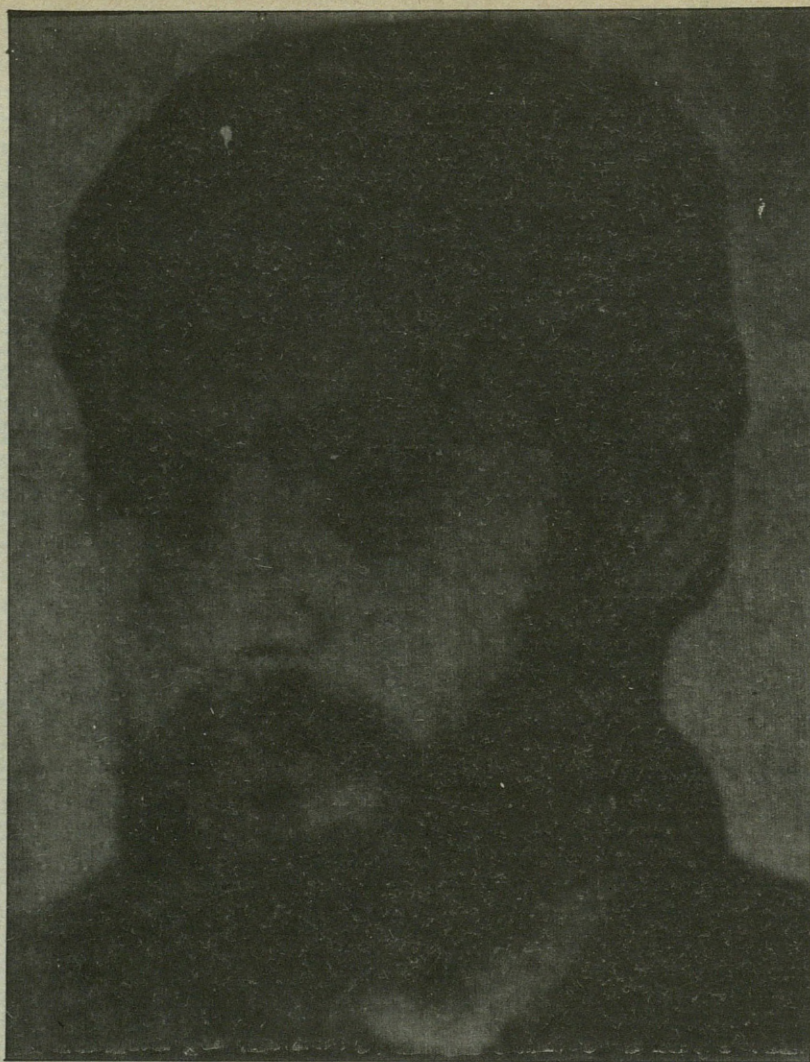
Lehen, zaila egin zitzaidan bera zela sinestea; gero, baieztatu zidatenean, harridura eta mingostasuna nahastu ziren nere baitan.

Aintzineko Udako Euskal Unibertsitate batetan ezagutu nuen Joseba, oraindik Uztaritzen egiten zirenean. Aretoen gibelko belardietan zen, arratsaldean, Ekialdera zihoan eguzkiak Urtsuia mendiaren forma borobil lasaikorrraraino Laburdiko paisaje goxoa argitzen zigularik. -ero, bostetan ikusia dut politika

eta kultura elkar uztartzen diren eremu labain eta hunkikorran, maiz irakurri egin ditut (Zeruko) Argian eta beren aldizkari txokoratuetan agertarazten zituen lan zorrotz-hausnartuak.

Eta beti oso kritiko ezagutu nuen. KASi buruz kritiko, Herri Batasunari buruz kritiko, ETari buruz ere bai. Argia da Joseba; ez ditu soilki abertzaleak eta abertzaletasun (eta kerri) desberdinak ezagutzen, baizik eta gure ingurunea, mundu hontako bilakaera, ideologia iraultzaile eta sasi

iraultzaileen hesparruak ikertuak ditu. Eta, nere ustez, gaurregutenean ezagutza soilak ekar dezakeen jarrera probableena hauxe izan daiteke: Euskal Herrian iraultzak laister irabaz dezalari buruz, eza; herriaren aintzindari bezela ETak eraman nahi duen borrokari buruz, ezakordio; eta berehalaxeko estrategia gogor batek eska diezagukeen konpromezuari buruz, uka. esango nuke nik, ahalgeak eta mingotasunak utziko banindute, beste estrategia bat aurkitu

behar genukeela, erresistentzia luzerako egokia, aintzindaririk gabekoa, etsaiekin inungo kolaboraziorik egin gabe, gure bizi propioa indartzen eta eraberri-tzen, gaurkotasunaren borroketan harmak eta izpiritua zorrozten...

Bainan Josebak ez du soilki ezagutza. Nobelan irakurle porrokatua, zinema ikusle amorratua, baditu ere imajinazioak eta ezagutzarenazpian den sentimenduen jakinduriak ematen dituzten egoerak ezagutzeko eta ideiak praktikan emateko gogo biziak. Eta hain kritikagarria idurtzen zitzaion bidetik abiatu zen. Eta ez da bakarra izan. Askori entzuna diot bergauza: «ETatik aparte inork ez dik ezer egiten», «ETari, eta beste inori ez, zor diogu erresistentziaren jarraipena», «Nahiz eta ados ez izan, ETA lagundu eta sostengatu behar diagu, borrokak jarrai dezan»...

Beste estrategia bat aipatu

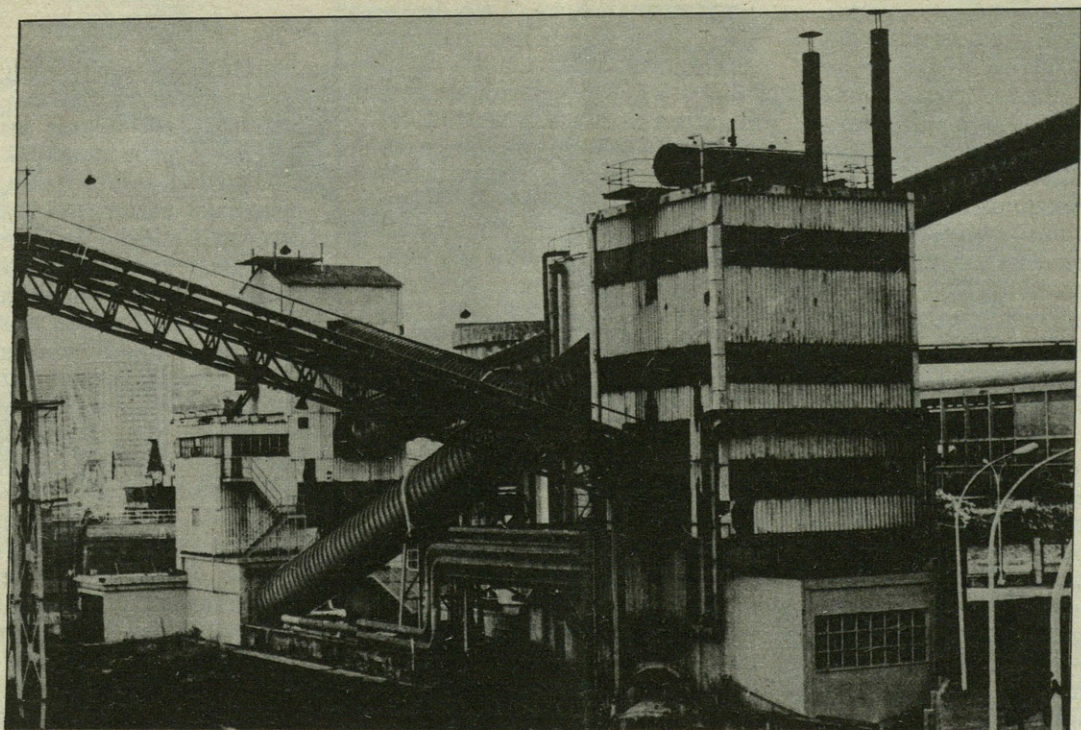
dut, baina orain ahalgeak eta mingostasunak ixilarazten naute. ETak daraman bide kritikagarriari buruz Joseba bezelako kritiko argiak direnak ETAn sartzen direnean, erreflexionatu behar dugu.

Aipa nitzake, bai, gure esperantza trufatuak, gure herriaren egoera latza, torturaren jarraipen zinikoa, euskararen lotsagabeko baztertzea, erreforma onartu duten alderdien harrokeria probokatzailea, eta, gauza guzti hauekin batera, gure herri euskaldunarentzat independentzia iraultzailea nahi dugunek pairatzen dugun bakardadea eta pertsekuzioaren sendimendu etsia. Eta etsi etsian direnak irtenbide etsiak, gogorrak, neurrigabekoak hartzeko bultzatuak direla esango bagenu, lasai egin genezake lo, azalpen sozio-sikologikoak ederrak eta lasaikorrrak zaizkigulako «intelektualei»... Baina nik ezin dezaket

nere barnean lasaitu. Joseba eta beste askoren erabakia ez da azalezko errelejoen bidez hartua izan, erabaki hontan errelexio politikoa eta gure herriaren egoerari buruzko sensibilitatea gihartuak dira, eta Joseba libro izango denean (eta laister izan bedi!) harekin gauzen ikasteko parada ederra izango dugu, benetan.

Bainan nere asaldura aitortu behar dut. Pierre Goldmanek idatzi du politikan sofrimenduak ez duela ekintzen zuzentasuna fregatzen, eta berak bazekien, jakiki, zer esaten zuen, gerrilan eta kartzelan frogatu bait zuen bere iraultzailetasuna, bere bizia hiltzaile faszisten eskuetan utzi baino lehen. Baina anaien sofrimenduak asaldatzen gaitu, etaniri, bederen, lotsagarri bezela agertaritzen dit torturatuen ideia politikoei buruz horren ederki bota daitekeen azalpen sozio-sikologiko hura...

BELTZA

industrial birbihurketa eta oligarkia

oraindik Orain, artikulua baita, industria birbihurketaz hartu beharko genukeen bidea azaltzen genuen: ekonomia autozentratua, bere sektoreen artean koherentzia lukeena. (ikus ARGIA 894 zbka.)

Artikulo hura idatzi ondoren, Mikel Elorzak «El Carabo»-n argitaratutakoa geure eskutara iritsi zaigu, eta industria birbihurketa honen aurrean zenbait indarrek eraman nahi duen bidea aztertzen saiatzen denez gero, interesgarria iruditzen zaigu artikuloa hau laburtu, euskaratu eta euskal herriari aditzera eman, beste batetarako uzten, artikulua ez luza-tzeagatik, haren kritika eta irazkina.

Elorzaren eritziz oligarkia baskoa existitzen da oraindik, eta hau ez da bere jatorria basko duena, baizik eta bere dominaziozko oinarri ekonomikoak funtsean Euskadin dituen. Beraz oligarkia basko hau maila ekonomikoan existitzen da fun-

tseski, eta maila politikoan hartzen duen jarrera alda daiteke bere interes ekonomikoek eskatzen dutenaren arabera. Horrela garai batean espainolista azaldu bazen, egun baskozalea bihurtu daiteke.

Hain zuzen ere, garai batean oligarkia hori Espainako merkata interesatzen bazitzaion eta horregatik Euskadin saldu bazuen, gaur alderantzizkoa gerta liteke.

Franco aldian eta honen laguntzaz (arantzel bereziak, kreditu ofiziala, langileria ustiatzea aparte...) oligarkiak indartsu zituen produzio egiturak amiltzen hasten dira 60ko hamarkadaren azkenean, langile borrokaren gorakadagatik eta kapitalaren internazionalizazioak Euskadin kokaturiko produzio prozesuak, periferiara (erresuma «subdesarrolatueta») eramaten hasten delako. Horren aurrean, Euskadirako eredu industrial berri bat eratzeari ekiten dio, kapi-

tal intensiboa, kontsumo elektriko handia eta eskulan gutxiago eskatzen duena. Horra hor esandakoaren erakuskari Somorrosto eta industria kimikaren bultzada, Sefanitro, altzairu elektrikoak etab. alde batetik, eta zentral nuklearrak (bost kostaldean, Tudelakoa eta Burgoskoa), Bilboko superportua eta autopisten sarea bestetik.

Proiektu hau hasieran frankismoaldian posible bazirudien ere, 1974 ezkerertzeko krisiaz porrot egiten du, honetarako ezinbesteko zitzaizkien baliabide publikoez sortzen den oligarkien arteko borroka latzagatik. Orduan «Espainako merkatuarekiko deslotzearen» premia sortzen da.

Alde batetik ahalik eta baliabiderik gehienak behar dira birbihurketarako (Kontzertuak, Aurrezki Kutxetakoak, Bizkaiko eta Bilboko Bankoenak industri politika finkatzeko ahalmena...)

eta hori erdiesteko kompetentzia autonomikoak zenbat eta handiago, hainbat eta hobeki.

Bestetik, Espainako merkata murriztuz doa eta enpresari baskoek atzerrira jo beharrean aurkitzen dira eta prozesu hau CEE n sartu ondoren areagotuko da. Atzerrian konpetigarriak nahi izateak, oster, (krisia eta neurri protekzionista nagusi direlarik) multinazionalen pean sartzea eskaen du. Hau da, beren kontrola eta etorrera enpresa baskoetan onartu eta erreztu, horren truke birbihurketarako beharrezko diren kapital, teknologia eta merkatuak eskuratzeko. Eta horretara jartzen da oligarkia baskoa.

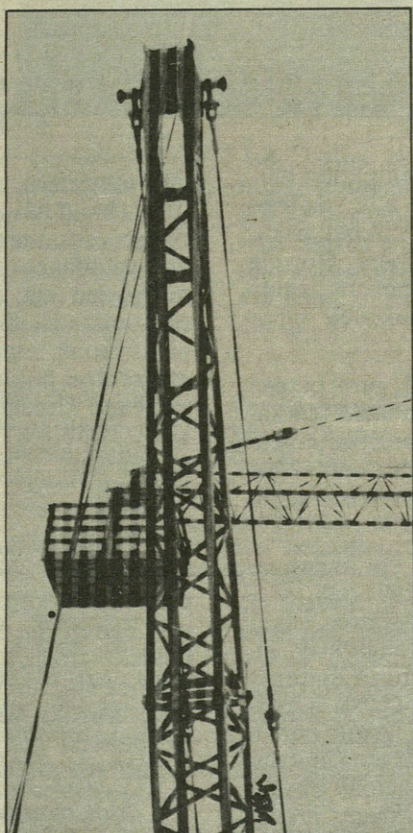
Horretarako kudeatzaile edo gestor bat behar dute, PNV izango dena. Hau botere zentralarekin harreman berriak sortzeko baliagarri zaie bateko, eta gainera egun honen lehergarri den euskal gizarte hau, disziplinaz gobernatzeko gauza edo gaiden alderdi bakarra PNV da besteko. Horregatik, oligarkia baskoak PNV aukeratzen du bere in-

teresen kudeatzailetzat Elorzaren eritziz.

Aipatutako artikulugilearen irudiko, prozesu hau hasia da dagoeneko. Lehen urratsa PNVk Aurrezki Kutxak eta Merkatal Ganbara bereganatzea izan zen. Bigarren pausoa Kontzertu Ekonomikoen eskurapena izango da. Eta hirugarrena, industri birbihurketarako erakunde baten sorrera. Erakunde hau, banka pribatuaren eta berarekin kontzertatuko duten enpreseen kontrolpean egongo zen (izenez Ente Autonomikoaren pean egon arren) eta horrela baliabide finantzario publiko eta pribatu guztiak, eta kapital baskoaren gestio ahalmen osoa bideratu eta zuzenduko lituzke oligarkiak nahi duen birbihurketara burutuzera.

Hona hemen Elorzaren artikuluaen laburpena. Badago zeresana franko gora azaltzen denaz, baina lehen esan dugun bezela besteetarako uzten dugure irazkina eta kritika.

MIKEL

asteko
izena

yorkshire-ko destripadorea

Guztia prest dago lehen eszena filmatzen hasteko, eta bakoitza bere lekuan ari da jartzen. Argien teknikoak detaile guztiak zaintzen ditu, eta piskanaka eszenarioa girotuz doa, erditzalezko bazterretaz betetako leku bat gelditzen ari delarik. Argiak intentsitate erdian, eta begi niniak normalean baino bi aldiz zabalagoak. Kamerinoetan, aktore guztiek beren azken instrukzioak jaso ondoren, ispiluan ikusten dute beren aurpegia erreflexaturik, eta lehen aldiz makilatzen diren neskatoak bailiran, gaizki gelditu diren puntu ttipi batzuk erretokatzen dituzte. Filmearen zuzendariak txalo pare bat jotzendu, eta banan-banan protagonistak eta gainerantzeko aktore guztiak platora jotzen duen ate azpitik pasatzen dira. Efektu berezi-tako arduradunak kutsu ingeleseko lanbro hezea aska dezaten agindu ematen du, eta berehala, erdiska bizitutako fokoak ezik, beste argi guztiak itzaltzen dituzte. Nerbioak nonahi. Zuzendariak hasi baino lehen beti ematen diren kontseiluak zabaltzen ditu han eta hemen, eta iso mesedez oraintxe hasi behar baitu kamarak filmatzen. Eszenarioa lanbroturik eta hondoan etxe batzuen siluetak izan daitezkeen itzal batzuk besterik ez da ikusten. Plaketa jaisten duten ordurako, foroaren eskuin aldetik guztiok imajinatzen dugun neska gazte inoxentea azaltzenda, ezertaz ez beldur, inorenganako mesfidantzarik ez. Baina hara non ezker aldetik beldurrezko filme guztietan agertzen den, beltzez jantzitako banpiro baten itxura duen pertsona maltzurarer—gure kasu honetan, Yorkshire-ko destripadorearen— itzala ikusi bezain pronto, publikoko pertsona guztiek tragedia maskatzen dute. Premeditazioa, alebosia eta nokturnitatea. Gaur honi tokatu zaio; bihar, irakurle maitea, zu izan zaitezke.

MIREN ITXASO

Euskaraz hitz batzuk hemen idazmakinatik—hemenkaskararik—astero bidaliko dizkizuet, jaun, andre eta makarrok. Kezka haundia egingo dizuet nire kanpoko-andergraun hiztegiarekin. Niretzat, oster, ariketa ederra eta iusful izango da (ia ia, soinketa) izpi batzuk har, dirdizatu eta itzuli izankeriatik izankeriaruntz. Tenisa. Buruzko tenisa: hau duk kirol berria. Dena euskaraz, of kors. Bestaldetik filisteo guztioi erakutsi nahi nieke, hemengo eta kanpokoei, euskara ez dutela hain zaila, hain ezina. Nire euskara birietan; koska haundiena hizketa da, ez bait nago min-bizkorra; baina idatzi, hori gauza desberdina duk. Asti aski pentsatzeko. Eralgigizartean gabiltzela eta, badakit dendetan eska eta erosteko nahiko euskara. Gaur arte behintzat, sagarrak eskatu ondoren ez dizkidate piperrak eman. Ezin dut nire janariaz gauza bera esan, han Txinan. Egun batean, Hong-Kong aldetik nenbilenean, menua har eta behatza «Plimoles

gezurra!

RAFAEL CASTELLANO

sukaldaritza berria txinan

Plimabelales»en jarri nuen. Eta txinita parrez, erreberentziaka, «honorable» deitu zidan; eta nik: «Aizan, Paisos Catalanesen gabiltza ala». Eta txinita, parrez eta saltoka sukaldaruntz. Azkar zetozen «Plimoles Plimabelales»ak. Bi arraultz arbiekin. Arbi zatitu eta azukreztatua, baina arbia nolabait. Frantses zakurilemoztegi usaina, badakik zer nahi dudana esan. Arraultzak eta arbiak jan nituenean, txinitari

txaloz deitu nion eta behatza berriez, adurki, izen batean erori zen: «Picadillo Banda de los Cuatlo».

Laster dator «Picadillo» famatua; arraultza eta arbiak, dena haustuta. Arraultzak eta naboak sei aldiz egunoro jaten nituela arpegian irakur daiteke: baba-arpegia. Baba-arpegia, poker-arpegia bezelakoa duk, ulergaitzagoa, baino). Baba-begirakune, ere bai, postrea behatzaren bidez eskatzeko: «Golondlino de Mandalin Mil Placeles». Oker zaude: txinitak ez zizkidan arraultzak arbiekin ekarri: arbi haundi, horiska eta ikaragarri bat baizik. Bi arraultzekin. Eztizko zingira batean. Guztia urenki irentsi nuen, eta azkenean txinitari etortzeko esan nion: «Barka, neska, baina hire **Golondlinos de Mandalin Mil Placeles**-en bederatzizrehun da larogei eta hemeretzi atsegin bakarrik aurkitu ditut». Eta ordaindu gabe joaten saiatu nintzen; baina badakik txinitak zer zekien? Judo noski, das olrait.

nola idatzi euskaraz

Azken urte hauetan, gure herrian bizkortu da euskeragana zaletasuna. Pozgarria da hori. Gaur egun, mundu zabalean izugarrizko kultura-egarria ikusten da. Eta, jakina, benetako kultura bat eskuratzeko bide egokia da nor beren hizkuntza ikastea, irakurtzea, lantzea.

Hainbat liburu ta aldizkari argitaratzen da orain; idazle asko lanean hasi dira; egunkarietan ere pozik ikusten ditugu idazlantxo asko, gero ta gehiago. Bide oso ona da hori gure artean egiazko kultura bat sortzeko ta sartzeko. Baina ez da nahiko. Beste zerbait behar delakoan nago.

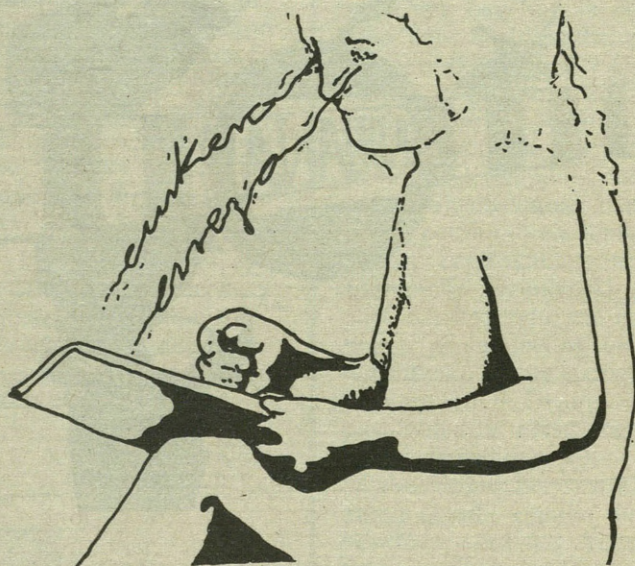
Gaur ez noa ezer esatera aldizkari ta liburuei buruz. Egunkariak direla eta esango nuke zerbait. Danok dakiguna da, gaur egun gure artean, zorionez, euskaldun berri asko aurkitzen direla. Euskaldun berri hoiek, gehienak Euskadin jaioak izan arren, asko ta asko dira beste eskualdeetatik Euskal Herrira etorriak: Galizia, Extremadura, Andaluzia, e.a. Honelako etorkinek gure hizkuntza ikastea, txalogarria da. Nora jotzen dute euskera ikasteko? Zeintzuk dira beren irakurgaiak? Askotan, gure arteko egunkariak hartzen dituzte eskutan. Batean baino gehiagotan etorri dira niregana egunkari zati batekin, jakiteko zer esan nahi du honek edo besteak. Idazlantxo batzuk, egia esan, ulergaitzak izaten dira, batez ere euskaldun berrientzat. Horregatik ikusi ditugu irakurle asko asperuta, nekatuta, lur jota. Guk euskara zaila idazten baldin badugu egunkarietan, irakurle barik gertatuko gara.

Orduan, zer egin? **Euskara erraza idatzi.** Oinarrizko euskara erabili. Garbikeria edo purita-

nismo larregi ez sartu. Gogora ezazu: «Onena onaren etsaia da».

Nola idatzi behar da egunkarietan? Euskaldun berriek hau eskatzen dute: **esakuntza laburrak egin.** Euskara ez da latinetik datorren hizkuntza. Ez da mentalitate berdinarekin idazten latina ta euskara. Edo, nahi baduzu, ez doaz bide batetik gaztelania ta euskara. Hori dela eta, euskaldun berriei erraztasuna emateko, esakuntza laburrak idatzi behar dira. Orduan, bai, ugarituko dira euskal irakurleak. Haur txiki bati zer ematen zaio jateko, intxaur gogorrak ala puré?

Beste zerbait ere eskatuko nuke. Gauza jakina da, arrasta edo koma ta kulatz edo puntua erabiltzeko ez ditugula erregela gogorrak; nor berak bere erara erabilten ditu hoiek. Noiz behinka ikusten dira esakuntza oso luzeak, arrasta edo koma bat ere jarri gabe, aditza bi edo hiru hor barruan daudela.

Euskaldun berri askorentzat zaila da esakuntza luze hori ulertzea ta itzultzea.

Baina zuk jartzen badituzu hor koma bat edo bi, orduan ongi ulertuko da dena. Zergatik? Arrasta bat edo sartuz gero, zatika zatika irakurtzen da, eta banaka banaka ere itzultzen da. Orduan, irakurleak pozik irakurtzen du; orduan, irakurlea, batez ere euskaldun berria pozik sartzten da euskal-kulturan; orduan, idazlantxo horren zati bakoitza erraz menderatzen du.

Hemen ere esan genezake: «divide et impera», hau da, zatika ezak eta garaituko duk.

Ziur nago: hemen esan duguna kontutan hartzen baldin badugu idazleak, ugarituko dira euskal irakurleak, bai Euskadin bertan jaioak, bai Galizia, Andaluzia, Extremadura edo beste eskualdetan sortuak, eta Euskal herrira etorriak. Eta hori denontzat onuragarria izango da.

OLABARRI'tar MARKOS

langile aristokrazia

Bretaina Handiko langile mugimendua kontuan ukanik, industriaren hazkundera, burgesiak langileriaren zati bat bestelakartzen, bereganatzen eramaten duen ahaleaginean nabarmentzen da. Hau pagatuz, burgesia oportunistak eta erreformazalea bilakatzen da, iraultzari beldur diola.

Burgesiak eta kapitalisten monopolioak dituzten irabazi handien zatitxo bat honi ematen diote «mahain handitik erortzen diren apurra», langile klasearen zati zalantzazkoena usteltzeko. Hauek batez ere, karguen bat duten langileak, eta sari hobeak ukaiten dituztenak izaten dira. «Hau, langile klasearen goi maila izaten da, sari handiagoak ukaiten dituenak, eta burgesiarekin konponbideak, loturak bilatzen, indartsuenari hurbiltzen, eta hari antzekotutzen saiatzen dena».

Kosmopolitismoa burgesiarren ideologi atzerakoia da, naziozko interes, tradizio eta kulturaren axolagabezia predikatzen eta nazio subiranotasuna baretzen duena. Kosmopolitismoak, bere joera itxurazaldaten du, gizaseme guztiak unibertsu edo kosmoa duela aberriz esanez, garbiki, inperioazaleen ideologoen hedatzen duten joera hau, herriek, nazioa askatzeko darmaten burrukaren aurkako monopolioen harma bat besterik ez da; ekonomikoki eta politikoki herri librearen menperatzeko bide ideologikoa alegia.

Batenbatek honez gero pentsatu du, baina honek nora eramanez nahi gaitu?

Hirinagusi edo hiriburuko jendeaz ari naiz.

Eta honek non du ikustekorik aurrekoarekin?

Horra!
Zenbat aldiz entzuna dugu tolosakoa dela euskararik hobe-

rena, garbiena, politena etabar, eta bitartean, berau da pobreena, txarra, latinizatuena, erderatuena.

Bai.

Bat baino gehiago harrituko da hau entzutean, baina egia diot.

Tolosako eta Donostiako tolosakeriak eta donostiakeriak oso ezagunak dira. Bilintx bera olerkari ona da, baina bere euskara donostiakeriaz, pobreziaren betea agertzen zaigu.

Baina, noiz entzun dezakegu hiruburu edo halakoak izan nahi dutenengandiko euskara?

Hor dago koska.

Tolosan (nahiz hau kapitalek ez izan, kapitalkeria nabari du) nekez entzungo duzu bertako euskara. Han euskaraz entzuten baduzu, inguruko auzoetako semeak izaenean dira: Izaskun, Olarrain, Santaluzia, Urkizu etabar; eta inguruko herri tipietakoak: Lizartza, Leaburu, Gaztelu, Altzo, Ugarte, Amezketak, Berastegi, Hernialde, Irura, Anoeta etabar.

Tolosakoa, bertakoa, gurasoak han jaioak dituzten garteengandik urri, eta horrela ez bada, geroztik zerbait ikasi dutelako izanen da, ez sortzetik.

Honekin hara nora noan: Gure hirunagusi edo hiriburuetan edo izan nahi luketenean, usaintzen da handinahike-

ria hori, besteak bezelako ez izan nahi hori, kosmopolitismo erreakzionario hori.

Herri tipietakoek, handietakoak bezainbat izatearren, tipietasun edo inferioridade konplexuagatik ez dute erdara, espainera besterik hitzegiten; eta herri handietakoek, tipietakoen idurua ez ukaitearren, ez dute euskara hitzegiten: funtsean gauza bera

Horra gure hirinagusietako langile aristokrazia martxan!

Hauek goian diodanaren antzerakoak dira, edo horrela portatzen dira.

Handi nahi izan eta ezin: tipi ez izan nahi: hantukak.

Itxurak gordetzeko salgai jartzen dira eta gehienik eskeintzen duenaren antza dute. Hura atxikitzeko, behar direnak egiteko prest, Euskaldunak izan eta ez aski, espainolak edo inperioetako bezelatsu agertubehar. Proletarioak izan eta kapitalistaz mozorrotu, disfrazatu behar.

Joera honek badu ihauterietako pertsonaiekin zer ikusia, baina honetan ez da bromazkoa.

Zergatik ote da hiriburuetan, hirinagusietan edo hori izan nahi luketenean burrukalari guti agertzea?

Proporzioan bakan dira haiengandik sortuak.

Zergatik ote da halakoetan «bien pensant» ugari egotea?

Ez kasualidadea.

Jakina da, herri handiak nortasuna galtzen dutela, inpertsonalak bilakatzen direla. Hauetan langile aristokrazi kosmopolita haizeatzen da plazetan.

Eta non da nortasuna, euskara etabar, etabar?

HAROTZA

«Argia»ren hutsak

Joan den larunbatean —astero bezala— «Argia» erostera joan nintzen. Etxera iritsi nintzenean, zigarroa pistu eta gero zuen aldizkaria ireki nuen: Antinuklearra jaialdia... ondo, gau-eskoletako egoera... ondo, Leonard Coheni buruzko artikuloa... ederki, eta azkenean Titiriteroak deritzan sezkzioa eta han (Tatatxin, Tatatxan...) poema txiki bat zegoen; ez da gauza bitxia, baina nerretzat oso berezia zen. Nere lehen euskal poema argitaratuta. Gehiegi! Nere aurpegia argitu zen eta nere bihotza gozoz bete zen. Bai gixajoa!

Irakurtzen hasi nintzen eta «todo mi gozo en un pozo». Hura ez zen poema bat masakre bat baizik. Hasi nintzen eta meca-géendios mila aldiz. Zelako desastrea! Nik «goZatzen» jarri nuen lekuan, «goRatzen» agertu zen, makina le-rrro edo esaldi falta zen. Hitz elkartuak aparte ordez, beno eta zertarako jarrai?

Eta azkenean, bukatzeko zerbait argitaratu behar ba duzue, arren, egileak egin duena errespetatuz!

XABIER MONTOIA
(Hain zuzen! nere abizena ez da Motoia, MoNtoia baizik. Fale?)

E.O.—Bai, arrazoi guztia duzu. Gureak ere gehiegietan horrela ateratzen bait dituk!...

Baina ez duk errespetu falta adixkide, medioen falta baizik.

oso jende gutxi lan gehiegi hartzearen akatsa duk alde batetik eta duk gas-toak jetxi beharrez, oraindik guztiz dominatu gabe hartu behar izan ditugun

bide eta asmakizunengatik bestetik.

...Baina. Bai, boluntarismoa gaixotasuna duk. Bai noski! Baina gaixoa senda edo hil daiteke. Eta duk sendatzea nahi.

Eta horrela zegok eus-kal prentsa. Pentsa!

(Titiriteroen Kutxan Montoia-ren —oraingoan masakratu gabeko— poema. BArka.)

JOSE
ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

MINTZAGAI

gorputz-espresioa: moda bat baino gehiago

GORPUTZAREN KORAPILOAK ASKATU NAHIEAN

Maisu-maistrei atzetik forma berezi batez bi behatz ipintzen genizkionean edo aldamaneko neska-mutilari eskui-neko begia itxi eta irriparre egiten genionean, ez genuen hitzik erabiltzen, baina maisu-maistrek edo neska-mutilak ikusten bagintuzten, arrazoi desberdinengatik izan arren, masailak berdin-berdin gorritzen zizkiguten. Orduan ez genekien gorputz-espresioa egiten ari ginenik. Urteak bizkarren gainean bota ditugu, eta enteratu gara behatzen formek eta keinuek duten esanahi berezietan ezpezialistak diren pertsona batzuek badirela eta hain zuzen, horretaz espezialista den Paco Palacios-engana jo dugu, gorputz-espresioa eta komunikazio ez-berbala gaitzat hartuz. Hona hemen bada gure gorputz korapilatuak askatu nahiean aurkitu ditugun solasaldi eta erreportaia. Presta gorputzak.

komunikazio ez-berbala

Haur hauek bide ez-berbalen bidez ari dira komunikatzen. Beren lehen erlazioa begien bidezko obserbaketa da; geroago bion burbuilak jolas sozial bat sortzeko elkartzen direnean, prozesu luze bat bukatzen da; hortik aurrera hitzak sobran dira.

Bide linguistikoak desarrolatu direnean, haur gorren kasuetan adibidez, komunikazio beharrak betetzeko hitzen ordezeko elementuak sortzen dira. Hala ere, kontutan izan behar dugu bide horiek ez direla bestearen perfekzioara iristen.

Askotan esaten dugu «hori haur espresiboa!». Hori haur espresiboa!». Hori esaten dugunean arlo ez-berbaletik estimuloak jasotzen ari gara.

komunikazio ez-berbala

Ahozko lengoaia beste guztien gainean nagusitasunak, gure espresio sinbolikoaren kapazitate orokorra mugatu du, geure buruak ahoaren bidez hitzegiten duten elementuak bilakatuz eta kondizio linguistiko horretako ekintzak ere era batetan okertuz.

Baina ahozkoaren nagusitasunaren aurrean, ez-berbala edo paralinguistikoa deituko dugun plano baten barnean beste elementu batzuk agertzen dira.

Adibidez, jaiotzean botatzen dugun garrasia edo agurtzeko egiten ditugun soinuak. Hauek izango lirateke bada, bide paralinguistikoa egongo liratekeen elementuak.

Baina badira planteamendu ez-berbal hau mugatzen duten beste bide batzuk. Adibidez, gorputzaren bidea. Gure gorputzaren entitatea, ahozko lengoaiaren bidez sortzen diren funtzioak egin ez ezik, keinuzko jarrerak ere mugatzen dituen elementu bat da, hau da, geure anima-

égoera adierazten duten espresioak sotzen dituen elemendubat. Horrela, gorputzaren bideagure izate bio-psikikoaren ispilu bihurtzen da.

Beste bide bat «bide proxemikoa» deitu izan dena litzateke. guztiok badugu —honen arauera— inguratzen gaituen burbuila bat. Guztiok besteekin erlazionatzen gaituen espazio batetan kokaturik bizi gara. Beti saiatzen gara gure «ego»a dominatzen duen burbuila horretan desiratzen ez dugun erlazio bat sar ez dadin. Autobusaz joatea, adibidez, interez haundiko jarrerera eta keinuen kodigo bat lantzea suposatzen du. Honetan, elemendu sozialak normak mugatzen ditu; guk guzti hori praktikara eraman besterik ez dugu egin behar. Estrukturaketa hone-tatik atera nahi izateak, jarrerahori «burubila ez normala» deituko lukeen arrarotasun edo mar-jinazio batetan sartzea ekarriko luke.

Azken bide bat «bide artifaktuala» bezala ezagutzen dena behar luke izan. Bide hau jakkien inguruan sortzen den lengoaiarena izango litzateke. Batzuek diote hotzarekiko erlazio utilitari hutsarengatik jazten garela. Beste batzuek diote, helburu dekoratibo huts batengatik, jendea gutaz ohartu dadin egiten dugula. Azken eritzi honen arauera, jantziak geure gorputzaren exhibizioa egiteko dugun beharraren erantzun neurotikoak besterik ez lirateke izango. Azken finean, gure izateko beharrak apainketa batetan oinarriturik, geure inguruko jendearekin matentzen ditugun erlazioak mugatzen ditu.

Bide hauen kodigoa konportamendu etologikoaren mailetara zabaldu egiten da, hau da, gure eskuak eta begien mogimenduak edo gure jarreraren azterkatik begiratuta. Ahozko konstanteak mugatuta bizi arren, orokortasun espresibo bat izango ginateke beraz. Hala ere, eta zoritxarrez, errealitate honetaz jabetzea eta bere bidez esploraketa batetan sartzea gaur egun oso gutxi egi-ten duten gauza da.

ESPRESIO TEKNIKAK

Espresioaren teknika kon-plexuagoen desarrolloaren bar-rruan, batez ere aipatu behar dira mimoa eta gorputz-espresioansa-kontzen duten lanak.

Mimoaren kasuan, gorpu-tzaren lanak berarekin ia perfek-toa den ezagupen prozesu bat da-kar. Indar guztien oreka eta tentsio-distentsioaren dominio konszientea lortu nahi du. Lan honek denbora oso luzea behar du. Nekea eta disziplina oso beharrezko dira helburu horre-tara iristeko tamalez, ohiturazko ez dugun lengoai bat domina-tzera iristeko.

Pantomima, dantza etaba-rreko teknikak, perspektiba ber-dinetik aztertuta, bere gorputza dominatzen duen eta ikusten du-gun guztia espresa dezakeen «ak-tore» baten imajina ematen di-gute, hau da, jasotzera ohituta gaudenetik erabat ateratzen de-naren imajina. Egia da honaino ez dela azken denboretan ematen diren espresio eta psikomotrizi-tateko kurtsiloen bidez iritsi. Baina, honetatik abiatuz, gorpu-tzaren eta bere espresiozko posi-bilitateen ikuspegi batetan oso urruti heldu gaitezke.

Paco Palacios dugu mikrofonoaren beste aldean. Paco Donotian jaio zen, eta arte dramatikoa eta irakasle ikasketekin batera gorputz-espresioa eta erritmo musikaleko kurtsiloetan dexe hartu du parte. Azkenaldi honetan, udako zenbait kurtsilotan (ADARRA) gorputz-espresioa eta berritmoaren alorretan irakasle izan da. Gaur egun, ARANSGUI izeneko haur gorrentzako ikastetxean psikomotrizitateko irakaslea da. Hauek dira mikrofonoak jaso zituen hitzak:

ARGIA. —Azken aldi honetan gorputz-espresioaz hitzeginen asko entzun ohi dugu. Auzo edo herrietako erakunde askotako programetan leku bat gordetzen zaio. Baina sendabide bezala erabiltzen hasi dela entzutean jende askorengan mesfidantza eta azken denbora hauek agertzen ari diren soluzio milagroso horietako bat ote den zurrumurrua sortzen ari da. Zuk zer deritzozu eta nola aztertzen dituzu gorputz-espresioa, psikomotrizitatea, musikoterapia, etabar, sendabide bezala?.

P.P.—Funtsean Reich-en ikerpenetan hasiera duen GIZAPOTENZIALaren eskola da gorputz-espresioa terapia gisa erabiltzen hasten dena eta jatorria Estatu Batuetan du. Bere teoriaren funtsa gizaki guztion barne gatazkak, eta bereziki sentimen eta sentikortasun mailan ipintzen ditugunak, gure gorputzaren zati konkretu batean oinarritzen direla esatean datza. Adibidez, heziketaren orduan ama batek umea gehiegi lotu baldin badu edo esate baterako garbiegia izatea nahi izan badu, ume horrengan gihar zehatz batzuei dagokien tentsio bat aurkituko dugu. Horretaz, GIZAPOTENZIALaren eskolak dienez espresio bideak erabiliz eta igurtziaren bidez gihar horiek askatu, lasaitu eta erlaxatzea lortzen da. Aspalitik eutsia dagoen karga horri iteera emanaz. Hortik hasita berrabiltzerako epe bat presta daiteke.

ARGIA.—Bai, teoriarik ezagunena hau da, baina musiko-

gorputz-espresio

terapia, dantzaterapia etabarrei buruz, zer esan diezagukezu?

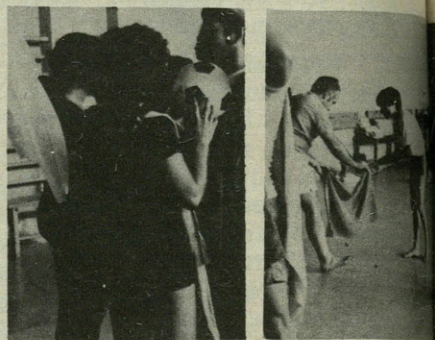
P.P.—Bai, modak gehien erakutsi duen teknika giza-potentzialarena da. Eta nire ustez, psikologikoki, gehiago edo gutxiago minduta dauden organismoetan ondorio praktikoan lortzeko ahalmen haundiena duen teknika ere hori da. Musikoterapia, min psikologikoa nahiko larria denean erabiltzen da eskizofrenietan, autismoetan, etabarretan alegia. Teknika hau musikak sortzen duen distentsioa eta gaixoaren tentsioaren arteko harremanetan finkatzen da.

Nolabait baretasunezko hizkuntza bat lortzen da. Adibidez, eskizofrenia sendatzeko asko lagundu dezakeen giro bat sortuz. Esate baterako gaixotu baina lehenago ezagutu zuen giroko musikak entzun araziz. Gaixoaren erreakzioa bilatzeko bideak jarritz. Eta egia esan uste baina ondorio hobetoak lortzen ditu teknika honek.

ARGIA.—Eta dantzaterapia deritzona badago ere, ezta?

P.P.—Eskizofreniako kasu larrienetakoetan gaixoak beren baitan ixten dira, ezer kaportu gabe, geldirik, mogimendurik gabe. Orduan dantza sendabide bezala har daiteke, lehen GIZAPOTENZIALaren teknikan

ikusi dugun bezala. Keinuaren bidez, jesteraren bidez gorputza askatzen joatea bilatzen da.

hau prozesu nahiko konplexua da jakina. Keinuak sinbolizazio bat dakar eta hobek gaixoa errealitatearekiko harreman batzuetan sartzen du eta bereziki gaixoak berak bere barnean duen arazo zehatzarekin. Norberaren arazoarekin harremanetan jarritz gero ematen da dagoeneko lehen urratsa.

ARGIA.—Eskola edo teknika hauek ba al dute «psikomotrizitate erlazionarekin» zer ikusirik? Psikomotritatea gehien bat umeekin egindako lanetan agertu zaigu, baina sendabide bezala jende helduarekin ere erabiltzen da. Ezta?

P.P.—Psikomotrizitate erlazional eta gorputz-espresioa berezi behar dira. Alde batetik orain arteko gorputz-espresioa arte mailarako aberasbide bezala erabili delako, antzerki munduan etabar. Eta psikomotritatea berriz psikismoaren aberasbide bezala hartuta izan delako.

Fta bai, hasteko jende helduen eta umeen arteko munduaren bereizketa egin beharra dago. Biak mundu desberdinetan mogitzen-baitira, nerbio eta giharren heldutasun desberdina dutelako alegia.

Jende helduarengan psikomotritatea espresio mailara heltzen da. Besteenganako espresio maila batetara iristen da eta honek darama talde mailan egiten den psikomotrizitate erla-

sendabide bezala

zionalera. Eta taldean eginiko teknika hauek terapia bilaka daitezke.

ARGIA.—Eta terapia bezala ondorio onak lortzen al dira bide honetatik?

P.P.—Bai, gertatzen dena zera da, terapia bat benetan interesgarria gertatzea nahi bada, norbera sortu zaizkion pulsio negatibo guztien jabe egitera iritsi behar du. Errazegia da psikomotritizitatea egiten ari den taldean bakoitzak bere burua gehiegi sartzea. Hau da, bakoitzak talde ekintzan sortzen diren ez norberarekiko aztertzea baizik eta taldearen gain botatzea, eta horrela oso ondorio eskasak jasotzen dira. Norberak, eta taldearekiko dituen harremanetaz jabe eginaz, bere arazoaren ardura izan behar du, eta hori guztia konsziente bihurtzea iritsi.

Oso erraza da taldearekiko harremanetan bakarrik ohartzea eta gero bakoitzaren bizitzarako, bizi normalean dituen harremanetarako konklusiorik ez ateratzea. Honengatik terapeutaren presentzia hain garrantzitsua da. Bere nortasuna besteen gain proiektatuko ez duen terapeuta baten beharra. Arazo eta elementu guzti hauek planteamendu konsziente batzuen bidez aurrera eramaten lagunduko duen bat.

Hala ere esango dizut orain jendeak izugarritzko antsietateaz behar dituela teknika hauek, gehienetan terapia modura. Eta teknika hauek sentsibilitate handiago bat lantzeko erabili nahi

dugunok arazo honekin aurkitzen gara.

ARGIA.—Baina kurtsiloak jeneralean ez dira —ezagutu ditugunak behinik behin hain osatuak izaten...

P.P.—Gehienetan ez dira teknika konkretu baten erabilketara mugatzen. Gehienetan teknika desberdinen nahasketa bat egiten da... Gorputz-espresioa eta psikomotritizitatearen bide orokorrak jarraituz.

ARGIA.—Eta hemengo jendea teknika hauen aurrean nola ikusten duzu? Hemengook inhibituagoak garelako diote. Nabaritzenal da desberdintasunik?

P.P.—Euskal Herria oso errealtate konplexua da espresio arloan. Batere zalantzarik gabe esan daiteke hemengo geografiak eragin nabarmena duela: mendiak, zuhaitzak. Hemen altura dimentsio bat dute gauza guztiek. Eta hemen bizi den gizaki hau horretara lotuta aurkitzen da. Gehien bat espresio mailan gainera.

Herri horren ionarrizko espresioa hizkuntza da. Eta hizkuntza euskaldun horren bizipena hain da prehistorikoa, bere aintzineko sustraiekin hain lotua eta arbasoengandiko lotura hain indartsua gainera —adibidez matriarkadoa eta patriarkadoa garbi bereiztearen mailan gizarte jokabidea asko mugatzen du— giza-

kiaren jokabidea horretara eta hortik mugatua aurkitzen dela.

Agian azaletik begiratuta euskal gizonak indar eta gogortasun itxura azalduko du. Baina barrutik ikaragarritzko sentikortasuna nabari du. Esate baterako hizkuntzaren fonetika aztertzen badugu edo bertsolarien espresioa bideak ikertuz mundu aberatz baten aurrean gaudela bistan da.

Ezin nahi izan dezakeguna zera da; beti burrukalari izan den herri bat, bere burruka dantzetan eta erritual guztietan altura joera izan duenak —txalapartak eta danbolinak sortzen duten erritmo perkusiboan adibidez— gorputzarekin espresioa bilatu nahi duenean andaluz edo portuges baten espresio ahalmen berdina eskatzea. Hauek gihar mogimendu mailan askoz ere jokabide mantsuagoa bait dute.

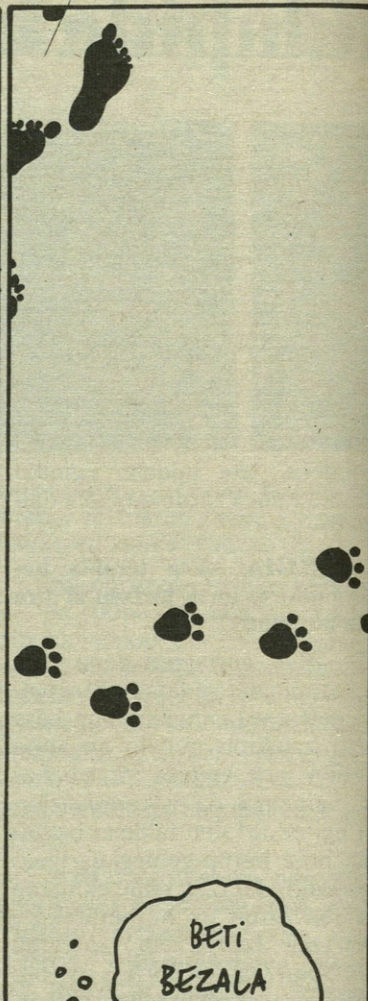
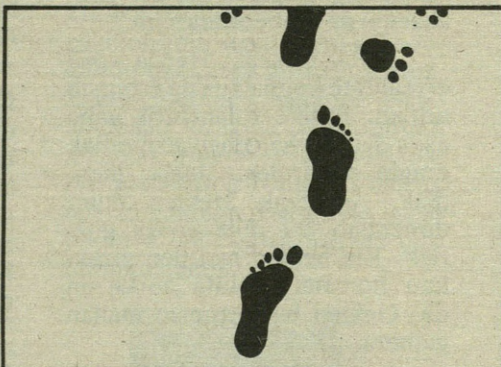
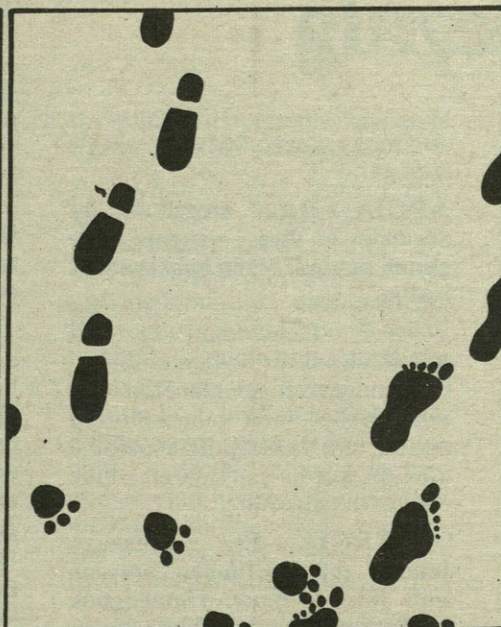
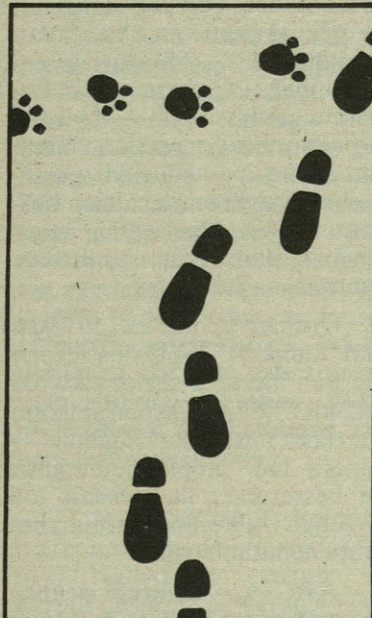
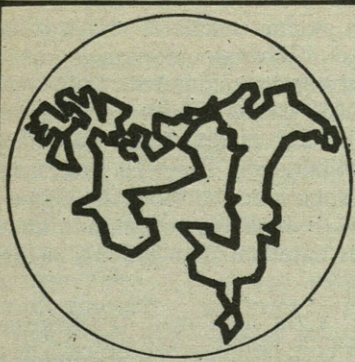
Orduan honek ez du esan nahi kanpotik espresioa ekarri ondoren ikerketa soziologiko baten bidez nolatan hemen aplikatu aztertzen hasi behar dugunik —gainera hau utopia beldurgarri bat besterik ez da— baizik eta hemengo izaeraren arrazoiari begiratu beharko dugula.

ARGIA.—Badirudi pentsamendu hau oso landuta duzula...

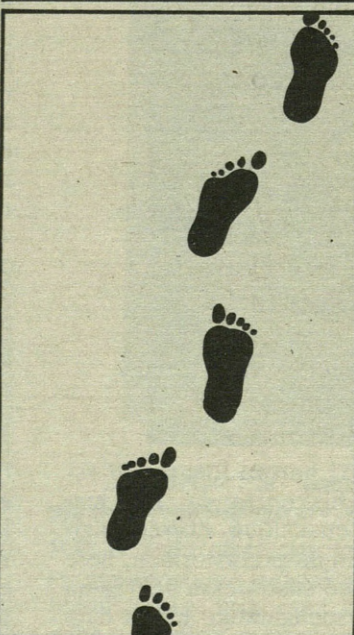
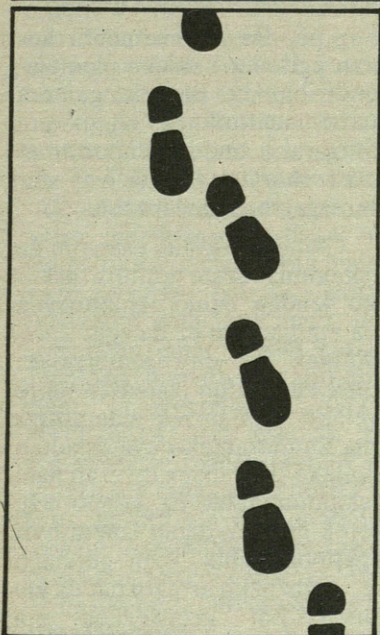
p.p.—Ba ez, mementu honetan egiten ari naizen planteamendu bat da. Baliteke gainera oinarri sendorik ez izatea eta ekintzarako ondorio inportanterik ez ekartzea, baina oso alor interesgarria dela deritzot.

Gainera askotan esan ohi da euskalduna beste kultura askotako jendea baino inhibituagoa dela eta hau ere ez da egia. Euskaldunak ez ditu inhibizioak, hauek euskaldun izatearen parte direlako. Andaluzek alderantziz dena kanporatzeko izaera duten bezalaxe. Honek ez du esan nahi euskaldunontzat ez kanporatze horrek ematen digun izaera hori negatiboa denik, ezta gutxiago ere. Arrazazko arrazoi bat da eta gehien bat gizartezkoa eta kulturala.

PACO PALACIOS
L.BASTIDA
JEXUX IJURKO

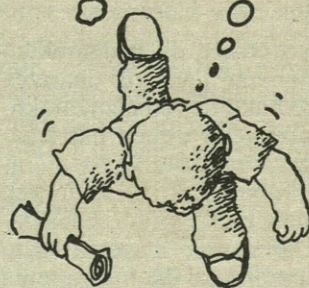

BETI
BEZALA

EUSKAL
PRESS

KORRIKA

BENGA.HI,
ARTIKULU
HORI !!

hango
kontsumoak

Erdi hordi etzanik
Bizkaiaren brankan
kontsumoen erpiña
zen
bankoen erregiña
kapitalen palankan
gure Babilona zen
o Bilbo!

Johaniren piztia
zaukan itsasoa
jainkosa batena soa
eguzki distiraz
guk ezin jasana.
Larru gorri etzana
eguratsen
intsentsuan
diti, sabel, ile
zen guztia
izarrez izekia
gure desiren pizle
oso egokia.

J.L.DAVANT

amanita faloides

Suzko leher ondoan
loraturik zeruan
gorrintxa lez
han zaigu zartatu
Hirochima bezala
errautsetan hondatu
itsasoen zolan.

Eta geroztik
berrogei mila urtez
itzuli zaigu egunero
eguzkiturik
arrain hilen dirdiran
arrapizturik
nola Foeniz
oi Lemoniz!

ZERTARAKO EUSKARA?

Lehenago, «zertarako euskara?», galdetzen bazen, «zertarako ez», esan nahi zen funtsean, eta galdera hori gehiago zen erantzun bat. Orain, dirudienez, nahi edo, denek nahi dute euskara, eta bai APek eta UC-Dek, bai HBak eta EEak, eta bai PCEk eta PNvek nahi badute, koinziditzen badute, badu beste sentido bat, zertarako nahi duten galdetzeak.

interesak eta interesak

Herriak eta herriaren presioak ekarri ditu, ez dago dudarik, euskararen alde interesatzena, politikoak.

Batzuek politikoen zerbaitei negatibo bezala aipatzen duten hori, berez arras bidezkoa iruditzen zait neuri. Horretarakoxe daude gehienbat politikoak: herriaren esijentziak beren eskutik hartzeko eta aurrera eramateko. Beharrezkoa zen lehenengo herriak esijentzia altxatzea,

Utz dezagun orain politikoen epelkeria euskararen arloan, praxian: ongi interpretatzen ote dute gure politikoek euskararen interes herritarra, esijentzia horren barren-barrengo sentidoa?

UCDek bere arrazioak izango ditu eta PNvek bereak izango ditu, euskararen alde jartzeko. Apenas izango dira berdianak. Kaliforniako linguista bat bere modura kezkatuko da euskararengatik eta oso beste modu batetan Txillardegia. Euskararen aldezkartza diferenteak daude eta hori ikusiaz hasi beharko da.

oportunismoaren arriskua

Oportunismoa politiko guztien arriskua da: Baina ez ofizioak hori molabait berezkoa duelako, ezta maltzurkeria

politikoaren birtute uztiz klasi-koa delako ere. Oportunismoan munduko borondate oberenarekin eta garbiena-ekin eror daiteke politikoa, errepresentatu uste dituen herriaren interesak eta esijentziak behar bezala ulertzen eta interpreta-tzen baditu. Munduko zuzenena dabilepakoan, hanka sartzen ari-tuko da.

Politikoen jarrera, euskararen alde, orain, oportunoa da. Beharbada piska bat oportunista ere bai, barne-barnean, eta inork horixe nahi gabe: euskararen arazoari planteamendu kulturalista bat egiten ari bazaizkio, euskarak haiei eskatzen diena, haietxei justu, planteamendu politikoa denean. Politikoei eskatu behar zaiena planteamendu politikoa bait da. Politikoa, Euskal Herrian horrek daukan sentido bereziarekin.

politika kulturalista

Joan den berrogei edo larrogei urte honetan, euskaltzaleak euskararen planteamendu kulturala egiten saiatu dira, politikoengandik independizatuz. Euskaltzaleari bere bidean asko kosta zitzaion politiko (abertza-

le)ari buruz-buru bere status kultural autonomoa irabaztea. «Kulturalistari» bereak eta bost kosta zaio bere lanbidearen legitimazioa erakustea. Euskaltzaleak baditu bere arrazoi bereziak, bere legitimazioa, bere izaera, bere zereginak, bere metodo eta tresna propioak, bere autonomia. Bere planteamenduak, hortakoz, Euskaltzaleak ez du politikoarekin identifikatuta agertu nahi, ez politikoari menperatuta aritu nahi.

Baina lotsagarria eta itxuragabea litzateke, politikoak orain euskaltzaleen planteamenduak kopiitzen hastea, hogei ta hamar urte atzeratuta gainera, eta ez ur eta ez ardo bihurtuta. Politikoari planteamendu politikoak tokatzen zaizkio.

Izan ere, euskaltzaleak, politikoengandik distantziatu nahita zebilenean ere, ez du bere lanaren barne-barneko sentido politikoa inoiz ahaztu. Aitzitik, kontzientzia politiko guztiz aritu da beti.

Horixe bait da: euskaltzale edo «kulturalisten» atzetik etorri direlako edo, politikoek berek ematen dute gaur inpresioa, euskararen arazoa terreno neutral, despolitizatu edo politikaren gainetik batetara eraman nahi dutela. Planteamendu kulturalista neutro bat egin nahi diotela euskararen arazoari.

Euskaltzaleentzat, ordea, euskararen arazoa sekula ez da neutroa izan, nazio arazoa izan da beti. Soziala, politikoa.

Politiko guztiek nahi omen dute orain euskara indartu, bizkortu. Baina zer nahi dute euskararekin, zertarako nahi dute euskara? Zenbait planteamendu kulturalistaz, euskara indioreserbetan «salbatzea» besterik, ezingo bait da lortu.

JOXE AZURMENDI

MUSIKA

Eric Burdon kantari

ETA BESTE BAT

Kontua galtzeraino aurtengoak ekarri dizki-gunkontzertuak, oraino-denbora gelditzen zaio-larik besteren bat ekart-zeko, jarraitzen baldin badu Donostiako jende-ak honelakoei erantzuten eta urteak egunak ematen antolatzaile eta-barrei, behintzat, entzuten da izenik,... surprise.

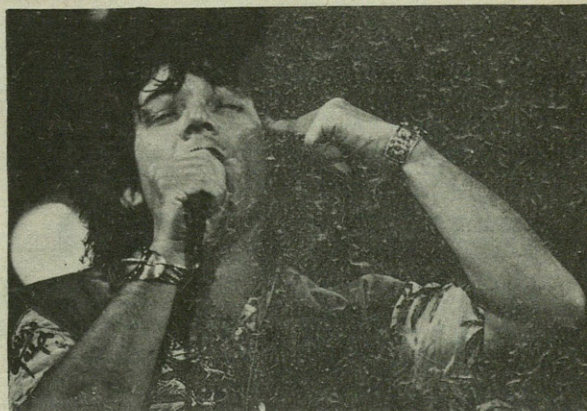
Igandean, ohizkoa bihurtzen ari zaigun bezala, belodromoan agertu ginen oraingo honetan Eric Burdon entzun-ikustera.

60. haroko mitoa gaur berrogei urterekin ez hain ioba beat belaunaldiko «tough»-ren oihukaria, berezitasun batekin ordea: rithum & blues sartzen du orduko taldeen erritmotan. Blues, rock, rock-blues beltz blues zuri Burdon; hori da Eric-ek egiten duena: zuria izanik bluesak beltz kantatu, karra-siak arrastaka eraman kalbeetatik maru uhinetan murgilarazten jendea, animala, animala. The Animals sortu zuten Alan Price eta Burdonek 62.ean, Chas Chadler (bajoa), Hilton Valentine (kitarra) eta John Stell (bateria) taldekide zituztelarik, berak ahotsa ipiniko zuen eta fama lortuko «eguzkiaren sortaldeko e-

txea»z (The House of the rising sound). 67.an The New Animals bezala «aldaketa haizeak» (winds of change) plazaretzen du. Ahotsa, hippy denborak antibelizista kantak, 68a., kontrakultura, etabar. 70.an war taldearekin dabil, «ardoa ixuri», exitoa, 71.an Jimmy Witherspoanekin, urte batzutan urratsakgaltzen dizkiogu eta 77.an «The original animals» taldea, aintzina-koekin beste diska bat. Azkenik «Eric Burdon's fire dept.»ekin eta «last drive» bere azken diska.

ETA BESTE BEHIN

Argiak itzali zirenean, 8h 10', eta eszenarioa argitu, Eric agertu zen, ingelesez zerbait esanaz edo Louisiana Red aurkeztuaz, dena den, Louisana atera zen gorrito red batekin eta akustika batez 5.000 lagun blues-aren bidez irentsi nahiean. Ozenegi entzuten zen hasiera batetan edo beharbada gehiegi marruatzen zituen blues haiek. Gorputzez hartza bezain handia, urtez hartzen garaietakoa, bakar bakarrik berehala berotu zituen giroa eta belodromoa (a ze hotza egiten zuen!). Gero pianoa eta bajoa etorri zitzaizkion. Ondo entzuten zen, eta badirudi hau norma bihurtzen ari dela belodromoan, bazen garaia!

Louisiana Red erretiratu eta taldeko beste partaideak aurrean genituen E.B.ekin batera. Nigel Smith bajoaz, Berud Gärting kitarraz. Paul Mills pianoaz, Nippy Noya perkusioaz. Armin Rühl bateriaz eta Eric Burdon mozkortuta bezala zebilen, dantzatzuten zuen, mugitzen zen, erabat dominatzen zuen. Hala ere musikoei beraienak egiten uzten zien. Eta horrela pianoak eta kitarrak sublimatzen zuten bestengandik. Oso onak Mills eta Gärting. Adaptazio batzu eta azken diska, «last drive»; gogoragarria «bird on the beach» kanta. Oihartzunak ere erabili zituen efektoak lortzeko. Teknikoki ondo, baita ere jendearen aldetik.

Bukatu zuen eta jendeak beste bat eskatzen, txiskero bat, txiskero bi, mila txiskero ziren argi. Eta atera zen. Oraingoan Louisiana Red eta talde guztiarekin. Batera kantatzen, desafioka, elkarrekin dantzatzen, besarkatzen. Kontzertuko une onenetakoak. Oso ondo enroilatzen ziren Louisiana eta Gärting kitarre-

kin, batak bestearenpuntea punteatuz. Oso ondo. Eric Louisianaren lepoan igo eta the end. Txaloak, oihuak, txiskeroak, eta beste batean atera zitzaigun, oraingo honetan «the house on the rising sun» kantatzera. Gustu ona guztien sapaletan «muchas gracias» eta agur.

ETA BESTE BAT ARTE

Betikoa, ohizkoa. 500-600 pzta. gutxiago poltsikoan, mito bat begien aurrean izatea posible dela frogatu dugu («gurdi zahar» batzu badira behintzat), nahiz eta gainbera doazen batzuk izatea, edo beraiena orain dela pila bat urte egina egotea eta betiko abarrak. Beti atzetik, bainan bagoaz. Bada ordua etxean musikoak izateko, belodromoa betetzeko gai izan daitezen musikoak. Alor guztiak ditugu irekiak musikan (eta gauza guztietan, horixe izanik geure arazoa), eta gaur ere ikusi dugunez osogauza gutxiekin ondo enroila daiteke.

INAXOMAI
DEFUNTUA

LITERATURA

idazle goren bat: jean etxepare

TXEMA LARREA

«Buruxkak» berriro publikatu dela-ta (ELKAR, Donostia) okasino ona dukegu, Jean Etxepare, itzal haundiko gizon hartaz solas egiteko.

Mende ardia, kasik, iragana dugu, Jean Etxepare (1.877/1.935) hil zenetik «Urtharrilaren hamarra zen —diosku Oxobik—. Egun hitsa. Egun hotza... IXildu da Etxepare».

Jean Etxepare, Arjentinako Mar Chiquitan zen jaioa. Sei urtetan Lekornera etorria, bertan ikasi zuen euskara. Bederatzi-hamar urtetan Larresoroko ikastegian arizan zen. Abbadie, Hiriart-Urruty eta Adema irakasle zuelarik. Hartaz geroztik Bordelako unibertsitatean midikugaia, Pilotarien gaitzei buruzko ikerlanaz (Quelques remarques sur la Joueur de pelote) doktoradutza azkenduz. Osagile gisan Alduiden eta Kanbon, «Eskualduna»ri idazlanak igortzen eta geroxeago «Gure Herrian» ere idazteko. Hartan eman zuen argitara,

hain zuzen, «Beribilez», «Idazti bat, gorphutz eta jauntzi arras ona; bainago euskalkiaren ederraz bezenbatean, eskualzaletasunez aberatsagorik badugunez bertze bat» (Oxobi). Edo G.Lacombek dioenez: «Le docteur Jean Etxepare offre cette double originalité d'être l'un des très rares laïques cyprienne capables d'écrire en basque, et de traiter des sujets autres que politiques ou religieux. ...Le Dr. Etxepare narre avec humour une excursion qu'il fit en automobile à travers la Navarre d'Espagne et la Guipuzcoa. Son récit est toujours alerte et amusant. Le basque en lequel il est écrit est à base de bas-navarrais occidental, avec des archaïsmes dans les flexions verbales et de nombreux néologismes» Bertzelakoa dugu, aitzitik, Villasante lekaidearen erizpidea: «Aunque de apariencia inocente, si se repara un poco, también tenía su veneno. Aquí introduce el autor un je-

suita que les habla contra los santos y contra S. Ignacio».

buruxkak

Urte batzu lehenago, 1.910.ean prezekiago, «Buruxkak» izeneko artikuluska bilduma plazaratzen zuen Etxeparek. Horietako baten kariaz andregaia galdu ta zenbait laido jaso zuen, zeren eta ongixko dakigunez, justuari zor bazaio hobendunak gaztigua merezi du. Hortakotz, agian, Lafitte kalonjeak egingdako dailu lana, berak prestatu 1.941.eko agerraldian. Villasante jaunak erraten duenez: «En el libro había dos capítulos un tanto comprometidos. Uno, el primero, en el que se pronunciaba contra la enseñanza religiosa, otro en

torno al sexto mandamiento. Lafitte reeditó «Buruxkak» hacia 1.941, expurgado de los dos capítulos de marras». Liburua, osorik, egun hauetan plazaratu du Elkarak argialetxeak edizino bikain batetan.

eta bertze

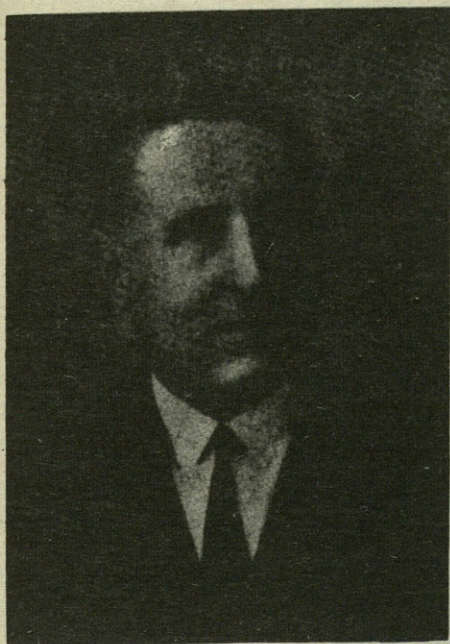
Jean Etxepare «Eskualtzaleen Biltzarra»ren sortzaile genuen eta idazkera kontutan saiolari apart eta fina. «Ororen maisu» eta «egilerik berezkoena euskal literaturan barrena», Lafitteren ustetan. Bainen, hortaz kanpo, itxura kurios bat ematen du (Beribilez), IX kapituluaren kasu batez) erizpide antiarrotzak zabaltzen dituen euskaldunak eta frantsesak alderatzean. «Zirikando» —delako kapituluaren, Loiolako Je-

Jean ETCHEPARE

BURUXKAK

Pierre Lafitte-n
aintzin solasa

ELKAR

suiten ostatuan daudela, «frantximenta» bat, «Voltairen ilobaso» bat, aurkitzen dute, kexu, zerbitzariak ez diolako ekartzen bere edatekoa. «Voltairen ilobaso» horren arregurak direlata, zera dioprotagonistak:

«Horra nolakoa den frantsesa: bazter guzietan gizonkiaren desohoratzeko tresna bat. Ergela baizik ez balitz, ez litake oraino hanbat arraunguratzekorik; bainan gaiztoa delakotz bertzalde, da ezin-jasana. Harrigarriak dira bere mihi txarraz, bere burujopez, bihurriaz, ihakin eta trufez, bere buruari lehenik eta gero bere herriari dakartzen kalteak... Erran behar da ere ez dela langile handia; jarraikia are gutiago, oraino; unhatzea ez du maite, aho-xuria da, bertzeen enganatzea zaio guziz laket. Sinets nezazu. Amerika behe-

rean aski luzaz egona bainaiz. Ez da erresumarik, Frantziak eskualde hartan bezain gizon egiazko guti duenik; koziner, ile-mozle, thindazale, musikari, tapitzatzaile, dantzari, komediant, ostaler, azti, kazeta-egile, modista horra zer ofizio zurruburruak dituzten frantses-umeei han gaindi.... Garbiki derratzut: frantses guzien artean, guk Eskualdunek dugu, denik ere, konfiantzarik gehiena Ameriketako jendearen ganik. Nungo nahikoek badakite hitzeko gizonak girela, aho-onekoak bana-bertze, garbiak lagunaren alderat, zu entzutea ohore bezain zu erratea atsegin zaikunak; goraki aithortu dute, bethi, lan gogorrenek ez gütuztela lotsatzen...»

Aipamen luzea, bainan interesgarria beharbada, sobera akitu gabe, idazle hunen nortasuna zerbaixka ezagutzeko. ●

Iñaki eizmendi: berezitasunaren atzetik

XALBARDIN

BASERRITAR, URBANO-HIRITAR...

Aspaldiko kontua da, Euskal Herria kultura urbano-hiritar baten beharrean dagoela. Maiz aipatzen den kontua da. Kultur moeta hori euskaldun artista hiritarrek eginikoa litzateke. Naturalki eta beren barne azalpena horrelako 'balitz'...

Beldur gaude ez ote den artifizialki egiten gaur eta hemen delako kultur urbano hori.

Lehengo batetan eta lagun batekin (musikaria bera ere) honetaz hitz egiten ari nintzela, hark honela esan zidan: «Gu ez gaituk ez baserritar eta ez urbano; kalekumeak edo kaletarrak baizik».

Badago, egiaz zer aztartu arlo honetan.

ZALDI ERRATU HATSA

Iñakik, musika urbanoa delakoa egin nahi izan du eta gure ustez aukeratu dituen lagunak guzti hori gauzatzeko egokiak dira. Iñaki ezagutzen duenak badaki aspalditik dabilela bere musika bataiatu eta zentzutu nahiean.

Batek ez dakirazionalizatze-bataiatze nahi hori, musika egin aurretik, ondoren edo noiz eta nola gertatzen den. Batek ez daki pro-

zesu natural bat hezur-mamitu nahi ote den ala alderantziz euskal gizar-teak beharko lukeen musika moeta (interpretazio edo irizkera subjektibotano) egin eta gauzatu nahi ote den.

Agian asuntoa ez da hain arina eta biak elkar gurutzaturik daude une etamsuikari guztiengan. Esna beharrik ez dago jarrera batek ala besteak kualitatiboki duen garrantzia ezin bestekoa dela. Neurtezina. Eta ez musikarientzat bakarrik, kristo guztiarentzat baizik.

Michel Ducau, Errobi taldea zenaren partaidea eta AMETSA-RÉN BIDEA talde horren azken diskaren aitama, musikari jakintsua da. Eta Iñakik lortu nahi izan duen giro berezi hori gauzatzeko honetaz baliatu da. Diska honetan Iñakik (nahiz eta kitarra jole trebea izan) ez du kitararik jo, Michelek eginiko armoniak nonbait Michel bezalako «bir-tuoso» bat behar zuen. Galdera burura dator-kigu: Diska hau Iñakirena al da benetan? Gure ustez, ez osoki.

BELTZAK OMEN ZIREN

Kanta honetan Michelen aurreko lanak presente daude. Klitxe hiritar ezagunez osaturik dago armonia. Bigarren

ZALDI ERROTIL HATSA

kantaren (ZU ZUGAN) abiada Iñakirena da. Armonia piano Phender batez eginda kantariak lortu nahi duen giroa errespetatzensaiatzen da, nahiz eta bukaeran perkusioak batez eregaia gehikargatu. Kolpegehiegi eta gure ustez dohainik jotzen ditu Benat Amorenak.

OIN BASO hirugarren kantan aurreko giroa erabat hausten da. Nahita? Ez dakigu, baina bukaeran Iñaki inprobisatzen ari delarik, berarekin egindako juergak gogoratu ditugu. Esku soinuaren erabilera ahula, oso ahula, iruditu zaigu, eta armoniak, orokorki hartuta, ez gaitu bete. Guk geuk ere bait baitaukagu «folk»-ari buruzko iritzirik eta esan beharra daukagu heldutasun eza nabari dela gai horretan. Agian Michel Ducau ez da horrelako esaldi musikalak dotoretzeko edo eta desarroilatzeko pertsonarik proposena.

Eta orain arte Iñaki ezagunaren bila baldin bagabiltza BADAIGU kantan aurkitzen dugu.

KINKIEN kantan lagunarekin jarraitzen dugu: ausarta, lotsagabeki kitarren hots erasoak gainditu nahiean dabil. HERRI DEFINIZIOAN Iñaki den bezalakoa agertzen zaigu: konplikatua oso, birtuosismoa maite duena, diferente izan nahi horrek bultzaturik gauza diferenteen bila dabilena. Urduri. Ez gaitu kutsatu.

Ondoren LANBROA izenekoa dator. Egileak dionez, hiru partetan banatzen da delako lana. Egia esan, parteak bilatu nahiz hasi eta gero guk lau —beren artean aski diferenteak direnak— aurkitu ditugu. Beno, agian lau aurkitu nahi izan ditugu eta dakienez subjektibizatzeak bere abantailak baditu.

Oso gauza deskriptiboa egin nahi izan delakoan gaude. Lehen zatia «beldurrezko filme» batetatik eterata dirudi. Ilunpetan akongojatuta

—«kongojoak eztarri-runtz igota»— dagoenaren zera hori... Beldurrez ihes egin nahi eta noraezean abaiatzen dena. kantari-kontariak kanpotik deskribitzen ari dela dirudi; beraz bera ez da protagonista. Ondoren, edozein kale bakarti eta isil batetako espaloiean indarrik gabe ezin edo ezinean murgildurik zain geratzen da. bukaeran, BALE! bate-sanaz badoa eta hirijaurian argi, jende, saltxitxak, zerbeza, eta guzti horiekin batera AZKE-NEAN SALBATUAK! oihukatu nahiz lasaitzen da. Agian alaitu ere bai.

Oraingo honetan, Iñaki Eizmendik egingo duen filmearen «derechos de autor» direlakoak eskatu beharko ditugu, bale?.

Egia esan, oso landuta dago diska. Betikoa. Hala ere, ez gaitu bete.

Iñakirengandik beste zerbait espero genuen, beste era batetako musika. Michelen eragina handiegia dela deritzogu. Jakina, diska honek funtzionatuko du. Ez dago FMetan erabiltzen den musika eratik urrun. Teknikoki ona. Aspaldi honetan egiten ari diren diskak kalitate onekoak direnik ezin da ukatu. Teknikoki helduak. Airean zera gelditzen da, lehengoan lagun batek zioena: ez baserritar, ez urbano, kaletarrak gaituk...

kintanaren azken liburua

MIKEL HERNANDEZ
ABAITUA

Aurten publikatu-tako Kintanaren azken ipui-liburuak, Euskal Herrian pasatuak zirudien baina gordin gordinak ditugun gauza batzuen zaurietan oso zuzenean ematen du eta horregatik liburu osoari buruz (hitzaurrea barru) egin daitekeen gogoeta interesantea izan daiteke.

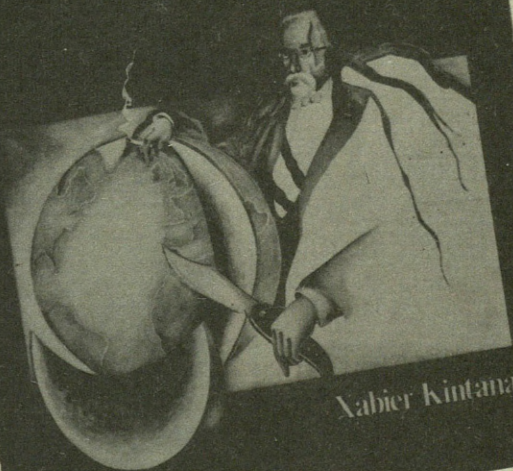
Topikoaren intuitioak esaten digunez oso ipui gutxi idazten da gurean baina hobe izango litzateke esatea gutxi idaztendela denetatik. Azken hau funtsarik gabeko topiko bat izan daiteke ere. Torrealdaiyren zerrena da fāmatuakbegiratzan baditugu, produkzioa gero eta handiagoa dela ikusten baita arlo guztietan, nahiz eta honek ez duen esan nahi, halaz ere, asko eta asko idazten denik, baina nahiko da behintzat goraka goazela ikustea.

J. Edwards idazle txiletarrak, orain dela ez gehiegi, bere buruari galdetzen zion Hegoameriketako dagaoen ipuiaren ugaritasun eta pasioaz, eta genero hau produzitzera zerk bultzatzen zuen hango idazlea galdetzean, bi ondorio ateratzen ziren: haien denborarekiko nozioa eta la-

tinoamerikanoek jasaten duten biolentzia, zeintzuek batuz gero emango bailukete idazle latinoamerikanoaren ipuiamurgiltzearen nahitahiezko beharra. Bi kondizionamendu hoiek bada, beti presaka ibiltzea eta biolentzia dira, bi hitzetan esateko, ipuia idaztera bultzatzen dutenak, hau da, texto boro-bil bat lehenbailehen bukatzea. Berak ondo esaten duen bezala «la novela es una empresa literaria de largo alcance (...) el cuento, en cambio, trata de plasmar esa paradójica eternidad del instante de que habla el narrador borgiano».

Bi elementu hoiek oso garbi agertzen dira, nere ustez, gure gizarte txiki honetan eta orduan, hori egia bada, ezingo litzateke expikatu zergatik ez den hemen ipui asko idazten, gure genero ideala bailiteke, «Oh Euzkadi» batean irakurtzen genuenez. Baina hain zuzen ere, hori da gertatzen dena, nere ustez, eta J. Edwards-en hipotesiak gurean ere aplikazioa izango luke, zeren hemen gehien idazten dena poesia da edo prosa poetikoa edo bestela ipuiak, areago joanez kontaki-

NAZIOARTEKO IPUINAK

zun luzeak eta bukatzeko nobela motzak gehienez ere, baina oso benetako nobela gutxi. Horrela idazle txiletar honen eskutik aurkituko genuke gure idazleak hainbeste kezkatzen dituen arazoa, hau da, nobela luzeak egiteko beren oraingo ezintasuna: «no sé si es demasiado alambicado pensar que esta noción del tiempo («es que nosotros los sudamericanos no sabemos si vamos a estar vivos en cuatro o cinco años más» esaten du beste momento batetan) necesariamente unida a la presencia constante de la violencia, ha influido en el predominio

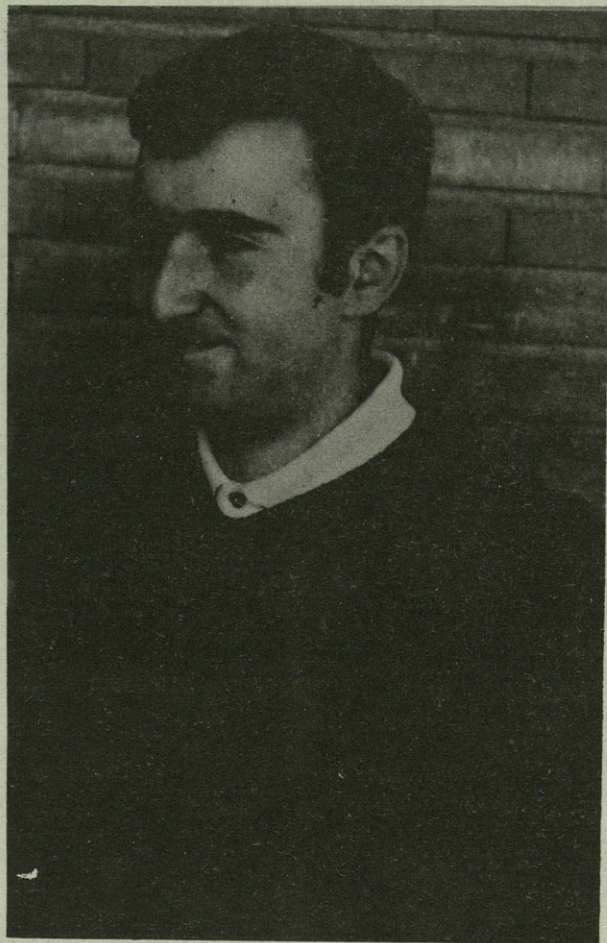
de un género breve, apto para reflejar ese instante en que la sucesión del tiempo se ve interrumpida por la aparición del destino». J. Edwards-en hitzak dira ere.

Guztiarekin ere, ipuia genero bezala gutxi erabiltzen dela egia izatekotan este arrazoi batzuk egon daitezke, hemengoagoak liratekeenak noski, ea hoietan bat izan daiteke estatu espainolean dagoen ipuiarekiko desprezioa edo gutxienez estimaziorik eza. Fenomeno horikendu beharko genuke luraren azaletik arras funtsarik gabekoa baita, zeren John Steinbeck-ek zioenez «genero izugarri zail bat da eta horren

froga munduan dauden ipui handi motz gutxiak dira». Ezaguna da ere Ignacio Aldecoa idazle gazteiztarraren iritzia arazoari buruz, ipuia eta nobela «neregan kaminaren bi hildoak bezala dira» esaten zuenean.

Kintanaren liburu honek hitzaurrean esaten zaigunez autorearen asmoa euskalduna irakurtzera bultzatzea da eta horregatik berak narrazio motza aukeratzaren du «ez baitut uste euskaldunok, honezgero, textu luzeetara ohituegi gaudenik» bere hitz hauek demostratzen dutenez. Horrela ba, Kintana Lauaxeta eta mila gehiagoren lekuan jartzen da eta hau oso inportantea da: bere asmoa didaktikoa da batez ere (ez du esaten inon ere literatura egiteko bere desioa) eta era hortan Saizarbitoria baten aurrean jartzen da (esate baterako) zeinak jakina denez arazo hori betidanik adierazi baitu, hau da, literatura egiteko benetakoa nahiak lehenengo izan behar duela, zein hizkuntzatan den sekundarioa izaki, nahiz eta inportantea den ere. Hain kontrakoak diren posizioetatik ateratzen diren produktoak arras ezberdinak izango dira (eta dira). Kintanak Larra-mendi ekartzen digu burura zeinak, jakina denez, bre hiztegia arrazoi politikoengatik (batea ere) egin baitzuen («politiko» oso zentzu zabalean hartuta), eta gogorarazten dizkigu Arestiren hitzak ere, zeinak behin eta berriro salatzen baitzuen berak egin nahi zuena literatura zela eta ez politika. Literaturaren eginkizun poli-

tiko hau Kintanak (ustez) gehiegi maite ez duen partido batena da, ez dakit konturatzen den, eta denok jakina da zenbat kalte ekar dezakeen berriz ere euskal literaturarako. Honekin ez dugu esan nahi asmo politiko pedagogiko batekin idatzi nahi duenak

ez dezala idatz, ezta gutxiagorik ere —Lizardik zioenez «bide berriak ez, bide guztiak»— baina ez dadila berriz etor literaturaren eragingarri bakarra bezala. Bere liburuaren hitzaurre interesantean Kintanak bere posizioa denok onartzea eskatzen du, (...):

«Zenbait(..), lexiko barbaro eta joskera abe-

rranteenakberengana- eta liburetaratu dituzte, (...) idazlek, (...), lexiko barbaro eta joskera aberranteenak berengana eta liburuetaratu dituzte, (...), lexiko barbaro eta joskera aberranteenak erengana eta liburuetaratu dituzte, (...).

Abertzaletasunaz eta naziotasun galdua bereskuratzeko kantuaz, idealismoz —...— gure herriko jende erdaldun(du)a, hutsetik hasita, euskara ikastera bultzatzeko darabilgun printzipio berberorrek are behartzenago gaitu euskaldun garenok, alfabetatzearen bidez, geure erderakadak plixkanaka uztera, zeren birpizte na-

zional honetan burrukatzekotan, guztiok ala inork ere ez!(..)

«Gure literaturak oraindik funtziorik baldin badu (...) euskaraz irakurtzeko ohitura bultzatu eta zaletasuna sendotzea da, (...).

Alferrik ditugu estilotzko abangoardismo guztiak helburu horretatik urruntzen gaituztenean (..), hori zoritxarrez, oraino gure munda ez baita.»

Honekin Kintanaren Euskal Herriarekiko maitasun txalogarria adierazten da baina baita ere bere liturarekiko bost-axolakeria. Euskal irakurlea tontotzat hartzea oso arriskutsua izan daiteke eta gure herrian benetakoa ez irakurtzearen zergatia akaso ez da izango abangoardismoagatik, batzuen joran arkaizanteagatik baizik, bestela nolaulertzen da abangoardismoan sartuak dauden Saizarbitoria-aren lehenengo bi nobelen berrargitaratzea eta ez aldiz Kintanaren «Behin batean» liburuarena, forma klasikoenetan eginga dagoena? Kintanaren mentalitate linguistikoa eta gramatikoa adierazten zaigu horrela, eta bere hitzetatik ixurtzen bezala izugarri normatiboa, zeinarekin gramatikoen alorrean antichomskuano bezala kokatzen baita. Gauza jakina da eboluzio kontuetan gramatikoak beti ibili direla arrastaka literatoen atzetik (txalogarria da Kintanak ejemploarekin predikatzen duela), horregatik birplanteatu beharko lirakeke euskara batuaren dogma batzuk.

halanola «—tu» eta «—i» aditzaren atzizkiak subjuntibo, imperatibo eta potentzialaren kasoetan. Noiz arte edo noraino joan behar dugu euskararen alperrikako kalsizismo arkaizantean zehar? (diferentia da arkaismoa zeharo beharrezkoa denean). Euskaldunak ez badu irakurtzen oso erraz izan daiteke Kintanak idazten duen era fosilizatuegatik (ez bakarrik horregatik noski) eta hemen ere Arestiren pentsamendua gogangarria dela iruditzen zait, euskara kontuetan benetako pixua (praxian) Gipuzkoak eta bizkaiak dutela eta benetako orduan hoiei begira egon behar dugula zioenean. Kaso horretan Arestiren aditzaren atzizkiekiko jarrerazeharo pertsonala litzateke eta datorren euskara batu mintzatu batetan ez hartzekoa, ez baita ahaztu behar orain arte euskara idatzi bat ia besterik ez dugula izan. Hizkuntza mintzatua ez da jakina, hizkuntza idatzia, inoiz izango ez den bezala, baina ez litzateke ahaztu behar azken honek haren ahalik eta antzekoen izan behar duela, beti hartu-eman-dialektiko eten baten barruan. Zergatik inkorporatu beti forma zaharra, askotan zeharo galduak badaude edota minoritario badira? Ni pertsonalki «ondo ibil», «ongi etor», «hirur», «laur» bezalako formen idaztearen kontra nago (holakoak aurkitzen dira Kintanaren liburuan). Arazo honetan bi extremoetan dagoen puntua dateke soluzioa, ez Kintanaren joera ez K. Izagirre batena, Arestirena

bezalako baizik. Halaz ere arazo honetan eznaiz batere normatiboa, iruditzen bait zait exijidatekeen minimoa ortografia dela. Baina hortik Kintanak postulatuenduenaraino bide luzeegibat dago. Kintanak eskatzen duenerako kontutuan hartu beharko litzateke zein arlotan ari garen, ez baita berdin literatura, edo administralgo idazkera, edo publizitate hizkera idazteak. Gainera bere posizioetik Nabokov famatuarena bezalako idazkera posibilitatea ukatzen da, zeinak, jakina denez, lexiko ingeles-frantses-ruso oso kritikatu bat erabiltzen zuen. Euskara betidanik egon da erderakadez bete eta Kintanak bere arbasoenak onartzen ditu bakarrik hortan oso atzerakoi azaltzen zaigularik. Gainera autorearen nahia irakurlegoa zabaltzea bada, ez du horrela lortuko, ezta aditzaren forma sintetiko kimikoak alde gutietatik barreiatzen ere.

Bestaldetik oso eskertzekoa da holako liburu luze bat jasotzea, bere lexiko hain aberatsaz eta askotan ideia oso orijinalaz mamitua. Liburua ez da bakarrik ipuiez osatua, horren abisoa autoreak liburu hasieran ematen digularik: «Kondaira, istorio, pasadizo, oroitze eta fantasia zoritxarrez ez hain bero batzuekin». Eta guk, liburuaren berri ematearren, holako sailetan partituko genuke edukin heterogeneoa: zortzi pieza nobelatu, bederatzi esperientzi kronikatu eta poema bat, Euskal Herriko eta Georgiako gau-

zei buruz batez ere mintzatzen direnak. Autorearen esperientzi hutsa den kasoetan oso anekdota bitxiak agertzen zaizkigu eta parregarriak ere kaso batzutan, baina guretzat interesanteenak literaturtasunaren alde-tik balio dutenak dira eta hoietan ere mota diferenteak aurki daitezke: fikzio hutsezko bi, non errealitatea traspasatzen den; bost egiantzekoagoak eta bat narrazio historikoa (edo sasihistorikoa). Kintanak badaki batzuetan oso ondo tensio eta misterioa sortzen halanola «Telegrama»-n edota «Tzat»-en; beste batzutan ordea bukaera sorpresibo batek itxoitzen gaitu «Azken hitza

bere»-aren kasoan gertatzen den bezala. Ipui errazen ondoan badaude beste batzuk irakurketa erneago bat eskatzen dutenak hala nola «Urdintasunaren grispean».

Bestalde M. Zarate izan zenaren fantasma, liburuan zehar bi aldiz ikusi dugu oso garbi, bat bere hiletaren berri ematen denean eta bestea hark bere «Haurgintza mintan» nobelan erabili zuen teknika berbera erabiltzen denean, narradore omniszientearen ordeztzat kontakizun errealistaren gainean iratxo fotografiko oro-kontatzailea bat jartzearena alegia, «Jainkoaren galtzontziloak» ipuiari agertzen dena. ●

«donostia hiria» zine amateur jaialdia

KOLDO SAN JULIAN

Joan den larunbatean bukatu egin zen «Donostia hiria» Zine Amateur Jaialdiaren azken edizioa. Gipuzkoako Argazkilarien Elkartek antolatu zuen eondorengo kolaboratzaileekin kontatzen zuen: Donostiako Udaletxea, Gipuzkoako Diputazioa, Kultur Kontseilaritza, Euskal Zinemagileen Elkartea, Kultur Ministeritza Kultur eta Turismo Ekintzetxea eta Kursaal-eko Kasinoa. Aurten, aitortu beharra dago, obra benetan estimaga-

riari ikusi ditugu eta, batez ere, Euskal Herrian egindako zineman kalitatean nahiz kantidadean gora-kada bat nabaritu da. Herrialde hauetan, filme motzak ez dira inoiz oso kontutuan hartu, jarrera honen ondorioz «paga mentala» izena har dezaketen produktu txar eta pseudo intelektualak sortu ohi direlarik. Gure ustez, laburmetraia edo filme motza, zinemarekin erlazio naturik dagoen guztirako oinarriko eskola bat da. Horre-

gatik, lerro hauetatik urtez urte «Donostia Hiria» Zine Amateur jaialdia antolatu dutenei nire zorionik beroenak bidali nahi dizkiet.

Nestor Basterretxea, Alberto Fernandez Ibarburu, Antton Ezeiza, Rafael Agirre, Pedro Sota, Frank Otxoa, Jose Luis Isasa, Mikel Kristiti, Xabier Zuazu eta Luis Irisarri pertsonaiez osatutako epai-mahaiak emandako palmaresa honako sari hauetan finkatu zen azkenik: Lehen saria, Raul Conte-ren «Assieg de viure»; bigarrena eta zilarrezko medaila, Bilboko Edwin Buces-en «El faldero del diablo»; hirugarrena eta zilarrezko medaila, Errenderiko Angel Quintana eta Angel Bernal-en «Papilio»; brontzezko medaila, Getxoko Julio Suarez-en «Jodisea Cosmica», Austriako Kurt Striegl-en «Cal for trnace», eta Errenderiko Maria Jesus Fonbellida eta Isabel Insausti-ren «Gure Herria VII Aizkora». Sari bereziei dagokienez: Argudioan lehena, Bartzelonako Raul Conte-ren «Assieg de viure»; dokumentaleetan lehena, Edwing Buces-en «El faldero del diablo»; fantasian lehena, Bartzelonako J. Agullo eta G. Victori-ren «La vitrina»; animazioan lehena, Alemaniako Neumm Porte-ren «Metamorfosis»; argazkirik onena, Azpeitiako Javire Arenas-en «equinox» eta musikarik onenaren saria, Carlos Ariazar-en «Papilio». Euskarazko filmerik onenak Mari Fonbellida

eta Isabel Insausti-ren «Gure Herria VII Aizkora», bigarrena, Bilboko Alfonso Vallejo-ren «Anbotoko dama», eta hirugarrena, Azpeitiako Zine-klubaren «Euskararen bideetatik». Azkenik, Euskal Herrian bizi diren zinemagileei emandako sariaren barnean, lehen saria «El faldero del diablo»k bereganatu zuen, bigarrena «Papilio»k, eta hirugarrena «Jodisea Cosmica»k.

Saria zerrenda luze hau (zilegi iruditu zaigu sartzea) eman ondoren, hiru bereziki komentatzeari helduko diogu. Irabazlea ez da gehiegi ateratzen Cata, unyan ematen den laburmetraien zinema tipikotik. Hau da, gaiean asmo handikoa, baina forman arruntak. «Assieg de viure»n homosexualitatearen bidez gorputz eta gogoaren libertatearen alde auzaltzen dira, baina gai hori ikutzera dedikatu diren filme guztietan gertatzen den bezala, bere bukaera hondamen fisiko eta psikiko bat da. Inkonszienteak, nahiz eta defentsa handi bat duela dioten, filme motzen egileengan oso gogor jotzen omen du, ez bait dira gauza sexu berberako bi pertsonaren arteko amodiozko historio bat kontatzeko, dirudien baztertu ezin den tragedia azaldu gabe. Niretzat hau izan da epei-mahaiaren huts bakarra (kristorena, bestalde). Lerro hauek sinatzen dituenarentzat argi eta garbi Zinemaldiaren gauzarik onena Edwin Buce-ren «El faldero del diablo» izan zen. Arrata

bezalako abere arriskutsu bat bere oinen azpian duen gizateriaren arrisku handia hartzen du gaitzat. Imajinak perfektokdira, datu zehatzak erabiltzen ditu eta oso ongi narraturik dago. «Jodisea Cosmica» Pluton planetara doazen bi espainolen bidaia kontatzen digun filme xelebrea dugu. Oso ondo interpretatuta eta hobeto errerealizatuta.

euskal telebistari buruzko eztabaida

Joan den larunbat goizean eta Zinemaldiaren zinesesioei bukaera ematearren Zinema eta Telebista Euskadinar gaiari buruz mahai inguru bat ospatu zen, gerrogo eztabaida publiko amirekiatz. Hizlaritzat, Luis Mari Mujika, Alejandro Oyarzabal, Angel Arrieta, Felipe Gurrutxaga, Luis Iriondo, Inaki Eizmendi eta Frank Otxoa. Lehenik, euskal zinemaren prolemaz hitze gin zen, baita areto komertzialetan laburmetraiak botatzearena ere; honetaz, enpresario batek esan zuen prolema zera zela: publikoaren

sektore batek areto komertzialetara doanean honelako filmeak ez dituela ikusten. Nik, honelako filmeak ikutera jendea ez sartzearen arrazoiaren artean, hau ere sartuko nuke: eskaintzarena oso txarra dela. Kalitatea eskainiko baltz, jendea joangolitzateke.

Euskal telebistaren gaiari buruz, Luis Mari esan zuen (bere hitzak ezatabaidan esan ziren hitz zentzudun bakarrak izan ziren): «Beldur naiz ez ote dugun beste frustrazio bat gehiago izango, euskaldun geografikoak izaten jarraituko garela, eta ez kulturalak, alegia. Hau da, erdaraz egindako euskal kate bat izateak ez digula ezer konpontzen. Imajinarako analfabeto kontzango euskal telebista izena ipiniko dioten eadarazko kate bat». Frank Otxoak, bukatzeko, esan zuen: «Gure telebista izango denarentzat borondatea eta libertatea izan behar dira. Libertateaz edozein kota informatibotara heldu daiteke».

**Apokalipsia iritsi baino lehen lau
zaldun etorri zitzaizkigun; hain zu-
zen ere, ez zela inoiz apokalipsirik
izango kontura gintezen**

•MARRAZKIA: JOSE MARI ALEMAN

ZERUKO ARGIA

ILLEROKO ALDIZKINGI EDERGARRIDUNA

URTEZ URTE

Urte luze eta neketsuetan zehar, «Zeruko Ar-
gia» ilunpean egon beharrean aurkitu zen,
beste jende eta gauza askori gertatuko zi-
tzaion bezala. Bertako langileek atzerria eza-
gutu zuten, eta irakurleei zer gertatu zitzaien
hobe ez pentsatzea... Bainan, azkenik,
1954 urtarrilean, 19 urte zituela azpimarratuz,
epoka berriko lehen zenbakia kaleratu zen.
Hona hemen irakurleei zuzendutako artiluloa-
ren zati bat

JAUNGOIKOAK EGUN ON....

Jaungoikoak dizula egun on eta urte on eta urte zoriontsu asko bai gorputzarentzat eta bai animarentzat; eta ez bakarrik suretzat, bai zureentzat eta bai zure adiskide eta ezagunentzat ere.

Zoriontsu izateko zorioneko bidetik ibili bear; eta zein ote da bide ori? Jesukristo. Berak esana da; «Ni bidea, egia eta bizia naiz.» Jesukristo bere erakutsia-kin eta bizitzaz erakusten digu zer sinistu bear degun eta zer egin bear degun Zeruko zoriona irixteko; bera zorionerako bidea da.

Bideetik ibiltzeko bizia eta indarra bear da: Jesukristo gure jaunak, guretzan illez, gra-
ziazko bizia gure animentzat ira-

bazi zuan eta Bataionaren bidez eta beste Sakramentuen bidez eman eta sendotu edo indartu egiten digu: beraz Jesukristo gure bizia degu... beraz ZERUKO ARGIA onek zer nai du zuentzat? Jesukristo geiago eza-
gutu eta maiteazi. Bere egintza ederrak zuei gogorazi. Bere era-
kutsiak obeki ezagutuazi. Berak jarri zuan Eliza Kakolikoak era-
kusten duana adierazten saiatu; eta bere lanak ere zuen burura ekarri. Esan degunerako biotz alaitasunak laguntzen du: orrega-
tik alaitzeko gauzak ere ditugu.

ZERUKO ARGIAK
IZANGO DITUAN SAILLAK.
Kreita-Ikasbidearen azalpen
edo esplikazioa illero; Abesti edo

kantuak elizarako, organo-
laguntzarekin; kantu gregoriano eta antziñako errikantak eka-
rriko ditu; kristau guziak elizki-
zunetan parte artu dezaten la-
gundu nai diegu berai, batez
onako auei: irugarren Ordena-
koai, egintza katoliko-
alkarsatunakoai, luistarrai, Ma-
riaren Alabai... Irugarren Or-
dena; ontazko gaiak azaldurik
ekarriko ditu Ordenako Senide
nagusienai lagundu naian.

Beste sail batzuk ere izango
ditu lekuan uzten duan neurrian:
naste-Borraste, onek animako ez
diren gauza jakingarri batzuk
izango ditu, nekazariarentzat eta
ez diranentzat; gatx pixka bat ere
izatea nai genduke.

titiriteroak

PERGAMINOAK

TERESITA IRASTORTZA

Aurreko, egun batetan, gaur egun hainbeste endredoen kausa den hitzaren benetazko esan nahi jakiteko begiratu nuen Diccionario Español delako batetan biolentzia hitzak zer esan nahi ote zuen, eta han, funtsezko gauzarik aurkitu ez nuenez, ia terrorismo hitzak zer esna nahi zuen begiratu nuen. Nik, hitz horrek dituen erabileren zerrenda egin nuen, eta hauek izan ziren erresultatuak:

—Enpresa batek errepresalia bezala zenbait langile bidali edo bere lantokiak itxiko dituela esaten duenean, hori ez da biolentzia. Hori ez da terrorismoa. Hori ez da txantajea.

—Langile batzuk oinez, pake pakean eta banaka (konstituzioak babesturik) ibilaldi bat hasten dutenean, hori terrorismoa ezik, biolentzia behintzat badela eta Giza Eskubideak kunplitureazteko dauden erakundeek debeka dezaketela.

—Gobernu batek 20 urtetako gazte guztiak soldaduskara eramateko hartu duen eskubidea ez dela biolentzia, ez duela terrorerik sortzen.

—Zenbait jeneral, eta kargu haundienetakoen plitakak ez direla pake eta lasaitasunaren aurka delitu.

—Aldiz, bere kontzientziekin bat eginez egotearren gazte batzuren manifestapenak «injurias al Ejército» direla eta beraz delitu.

—Telebisiotan ikusten ditugun pelikula amerikanoetan ez dagoela biolentziarik (Kojak, Starsky eta Hutsh, Los Angeles de Charly...) eta ez dutela «apologia del terrorismo» egiten.

—Euskal herriko zenbait aldizkari eta egunkariak zenbait notizia aurreko orrialdeetan jartzea, hori bat, terrorismoa goratzea dela.

—Euskal Parlamentuan gaztelania erabiltzea eta Euskal Herriko komunikabideak euskara ez erabiltzea, ez dela biolentzia, dela injustizia. Euskal Filologia egiten ari garenok geure asgnaturak 60% gaztelaniaz egitea ez dela biolentzia.

—Diglosia jasatan duen herri batetan, asanblada batetan euskaraz egitea hori biolentzia dela...

Honela, banaka banaka zenbait gauza nere zerrendatik kendu eta beste zenbait gauza ezarritik gero konprentitu nuen zer biolentzia eta zer terrorismoaren aurka zihoazen zenbait manifestapen geure herri tean, «egin»en —ez nago seguro, baina uste dut gaztelaniaz— zenbait gertakizunen berri irakurtzen duenean, zertaz ari ziren Carlos Santamaria eta Aspuru jaunak D.V.n, 1980-II-9an beren artikulua idatzi zituztenean. ●

zenbait gertaera xelebre,
non demostratzen baita
ez garela gu titiritero
bakarrak

Parte Zaharrean ohizko
bisitariak nagusi zebiltzan
egun batetan entzundakoa:
—«En grupos de menos
de uno y sin corriendo».

Duela urte pare bat, lau
lagun kotxean zihoazela, hain
ohizkoak diren kontrol horie-
sualitatez. Kotxetik jaitsie-
xeatu, pareta kontrajarri, kat-
miatu, eta ezer aurkitu gabe,
berriro ere sartzen utzi. Eta
halako batetan atzekaldeko
kristalean zeramaten pegatina
begiratuaz horra hor non esa-
ten dien poliziak:
—«A vosotros os soltamos,
pero a ese Belagua no lo salva
ni dios».

Beste kontrol batetan gertatu-
takoa: Gelditzen dituzte,
eta beti bezala, miaketa, kat-
xeoa, e.a. Bainan susmoa izan
edo, eta poliziak burugor:

—«Ustedes tienen pintas
de terroristas, algo ilegal lle-
varán, seguro».

Kentzen dizkiete karte-
rak, dokumentazioa, eta ha-
lako batetan, batek hogeitau-
roko bilete bat aurkitzen du,
eta esan:

—«Hombre, hombre, con
que ahorrando para metralle-
tas, eh?»

ASTE
HONETAN
GOMENDATZEN
DUGU...

«O, Euskadi, zein polita
zaren» I ihardunaldi
poetikoak

Duela gutxi arte sekretu bezala gorde baldin badugu ere, berria zabaltzeko ordua iritsi dela deritzogu. Ideia aspaldi bururatu zitzaigun arren, hilabete batzuk pasa arte ez ginen mogitzen hasi. Mila eta bat aldiz telefonoz hots egin ondoren eta mila eta bat gutun idatzi ondoren, azkenean lortu genituen **ihardunaldi poetiko** hauetan parte hartu behar zuen jendearen txosten eta kolaborazioak. Bertara poetarik garrantzitsuenak apuntatu ziren eta gaiak — ihardunaldien izenak adierazten duenez Euskadiren xarmantasunak eragindako zer baiten inguruan ibili behar zuen. Hala ere bazen ere, beste kondizio bat parte hartu ahal izateko, hots, azken hauetaskundeetan gutxienez hiru boto beren alde ateratzea.

Garbi dago beraz politikoak behar zutela izan. Benetan zailak eta neketsuak gertatu dira epai mahaiekoentzat deliberazioak eta erabakiak lehen aukeraketa bat egiteko or-

duan. Guzti hauen ondoren, aukeratuta izan diren lanak bildu eta gero, eta ihardunaldiok lau egun iraungo dutela — hilak 11, 12, 13, eta 14 — kontutan hartuz honela gelditu zaigu egitaraua:

Hilak 11, osteguna: Ihardunaldien inauguraketa **Mario Ona** indiak emango du hitzaldia. «Euskadiren amodio dialektikoak eta amodio metafisikoaren arteko desberdintasunak» gaiaren inguruan ibiliko delarik. Ordu horretan ere **Carlos Garaikoetxeak** bidali dizkigun poema erotikoak — Euskadi gaitzat hartuz noski proiektatuko dira diapositiben bidez.

Hilak 12, ostirala: Euskadi monumento artistiko-komertziala izendatu zuen Parlamentuaren mozioaren kopiak banatuko dira nonahi. Arratsaldean, **Ortzi** «euskadiren sexoa: arra eta emea?» gaia hartuz bizpahiru orduz mintzatuko zaigu, euskaraz noski (enteratu bait gara euskara ikasi duela).

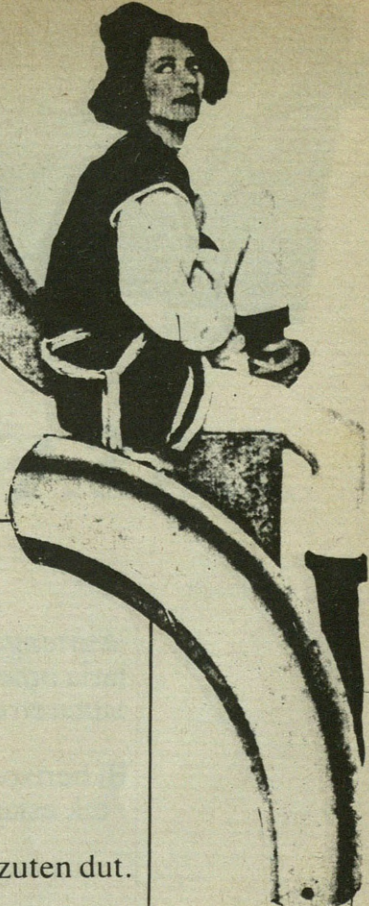
Hilak 13, larunbata: **Txiki Benegas, Mujika** (Múgica, barka) **Herzog** eta **Maturanak** bidali dizkiguten «amodio eta heriotzezko poemak eta krabelinak» errezitatu dituzte, goizean ospatuko den erreztal batetan. Egun horretako arratsaldean bertan, beste hitzaldi bat — «Euskadi eta nire arteko harremanetan, belarria leku erogeno bezala» izenekoa — **Marcelino Orejak** emanda.

Hilak 14, igandea: Ihardunaldien klausuratzat mahai inguru bat ospatuko da, bertan ondoko hauek parte hartuko dutelarik: **Juan Mari Bandres, Pako Iturrioz, Montzon'tar Telesporo** eta **Pujana** (moderatzailea). Ipini zaien gaia «Euskadirekiko ezkontza, indisolublea ote?» izango da.

OHARRA: Nahi duen guztiarentzat, espresio libreko kartelera batzuk ipiniko dira, bakoitzak nahi adina poema jar ditzan. Guztiok itxadoten zaituztegu.

TITIRITEROEN KUTXA (lehen zirrikitutan zena)

going blind for living

Nere kitarra baino gehiago behar zaitut
Conraden liburu batean baino hire begietan
abentura gehiago irakurtzen dudalako.
Hire ezpaineak bakarrik
nere gatzopinean jakera ipintzen dutelako.
Hire belarri txikietan bakarrik
antonkurkuilu bikain batean bezala itsasoko zurrumurru entzuten dut.
Hire sudur-mizpiratik bakarrik
haizea nere biriketara sartzen da.
Hire lepoak bakarrik
mukulu gisa serbitzen dit
Hire besakeek bakarrik
laranja usaina dute.
Hire hatzek bakarrik
abesti guztiak jotzen dituzte.
Hire zilborretik bakarrik
harri preziatuak erantzitzen dira.
Hire sabel gainean bakarrik
nere burua kerlaxatuta atsedean hartzen du.
Hire alutik bakarrik
paradisua antzematen da.
(baldin badago!?)
Hire ipurdiko putzak bakarrik
hashiseko lurrin deliziosoekin koparatuak izan ahal dira.
Hire hileroko likidoek bakarrik
esnegain, ezti eta te mendazko soporea dute.
Hire hanketatik bakarrik
—tobogan arina—
haur bat bezala, gozatzen, irrist egiten dut,
kuxin bigun eta leun diren
zure lumatxozko oinen gainean erortzeko.

Hi gabe geratzea,
insomio gauean tabako gabe
geratzea baino okerrago da.

XABIER MONTOIA

LASARTERI OMENALDIA

Aurtengo hazaroaren 9an, Haizkorripeko Zegaman, Lasarte bertsolaria omendu dute zegamarrek Izugarrizko jendetza bildu zen apaltasunaren errege dugun bertsolari honen omenaldira. Han elkartu ziren bertsozalèrik bertsozalenak.

Bi bertso sorta bidali dizkigute Zegamatik: lehenengo sailean, Lasartek eskerrak emanez kantatu zituenak eta bigarrenean, Zegamako bertsozale batek idatzi dituenak.

Inoiz herri hontara
etortzen geranez
Zegamak hartzen gaitu
horondate onez.
Gaur ere hala dabil
itxurak diranez
ta bera agurtzea
eskerrak emanez
egokia litzake
nik uste dudanez

Zerbait esan nahi nuke
eta al dakit zer
nere bihotz gaixoak
pozez egin du ler
zuek emanik hainbat
erregali eder
ordainez eskeintzeko
nik ez daukat ezer
barkatu ta guztia-
gatik mila esker.

Benekien Zegama
herri ona zela
bertsolariak asko
maite ginuzela
jaialdi hauek nola
eratu bestela.
Gaur ere kezka bat det
askotan bezela
lagunekin zorretan
gelditzen naizela.

Zegama galdetzera
nator zuregana
maitasun hau zergatik
dezun neragana.
Egun zoragarri bat
didazu emana
bizi naizen artean
aztuko atzaidana
AGUR anai arrebak
ta AGUR Zegama

LASARTE

Larogeiko hazaroan
bederatzia zan
lasarte omendua
Zegama izan zan.
lehenengo goratzarre
zuen Herri-mezan
Don Josek agertu zun
lasarte hori zein zan
ezjakirik bezegon
garbi jakin zezan.

Jendez ta berebilez
herria betea
etzan errexha hantxe
pauso ematea.
jaialdira sartu nahi
guztiek batea
bultzaka hautsi behar
zineko atea
bihotzez txalotzeko
Lasarte maitea

Bertsolari asko zan
Zegamara bitu
denak batera ezin
inola kabitu.
Aldiko lau ziraden
kantatzen aritu
lora eder askorik
jasoak baditu
ez lehendikan Lasartek
erein ez balitu.

Gaiak izan ziraden
Segurolak jarrik
bertan ez genun entzun
batere hitz txarrik.
Ez da lasarte honen
pareko izarrik
bertsuei emateko
argi ta indarrik
mundu hontan oraindik
ezagutu danik.

Omen hauetan beti
ohitura hau denez
hor hasten da Lasarte
eskerrak emanez;
«Zegamak maitasun hau
nola dit» esanez.
Neronek ikusi ta
entzuna dedanez,
baziraden zinetik
irtenak negarrez

Kiroldegian gendun
elkarteko jana
haundia izan arren
beterikan dana.
jatetxeak bazuten
serbitutzen lana
ondorenean han zan
bertsuen emana.
Amaitu zen kantatuz
denok AGUR JAUNA.

Eskerrak omen hontan
dezutenoi parte
nahiz ta herrian bizi
nahiz bizi aparte.
Eskertzen da Zegama
eskertzen lasarte
hurrengo omenerako
beste urte bete.
AGUR denori berriz
San Martinak arte.

PATXI BERASATEGI

izanari dagokion izena ongi jarria ez ote?

Duela gutti, Estatutu erreferendumaren lehenengo urteurrenerako hain zuzen, Gobernadore generala izendatu digu Madrilko Gobernuak.

Naiz eta kargu berri hori «Gobernadore Generala» izenaz izendatzea «puñalada gitana» izan dela esan digun, Eusko gobernuko Lehendakariak aditzen eman digu izendaturiko pertsona nahikoa onargarria dela. Oreja jaunaren lanari errespetoa dio, dirudienez. Garaikoetxea jaunak.

Orejak Diplomazi alorrean egin du lan. Eta Euskal Herriko arazoei dagokienez, lan inportante bat bete du: Euskal Herriko «terroristak» Europa mailan zirikatuagoak izatea, alegia. Jestio hoiendondorioak guztiok ezagutzen ditugu: Hainbat errefuxiatuk Iparraldetik ihes egin beharra izan du; bertan geratu direnen egoera estua da; Holandako gobernuak inpunitate osoaz entregatu dio Espainiako Gobernuari «terrorista» talde bat,...

Diplomazi alorrean egin duen lan honek liluratu ote du gure lehendakaria? Usoaren manifestapena eta beste antzerako ekintza nabarmen haiek baino jokatibide finagoa izan dela Oreja diplomatikoarena ezin uka.

Beste norbaitek esan digu izendapen berriari «Gobernadore Generala» deitzeak Koloni kutsua ematen diela Probintzia bazkongadoei. Beste kontinente batetan biziko bagina —edo Koloni aroan—, ulertzekoa litzateke; baina hogeigarren mendean biziz —eta Penintsula berean—, horrela deitzea gehiegixe da.

Dena dela, ez litzateke gaizki egongo jakitea zeintzuk izan ziren, adibidez, Herodes Erregeak Erromako Probintzia zen bere Erresuman izan zituen eskubideak. Exenplutzat Hero-

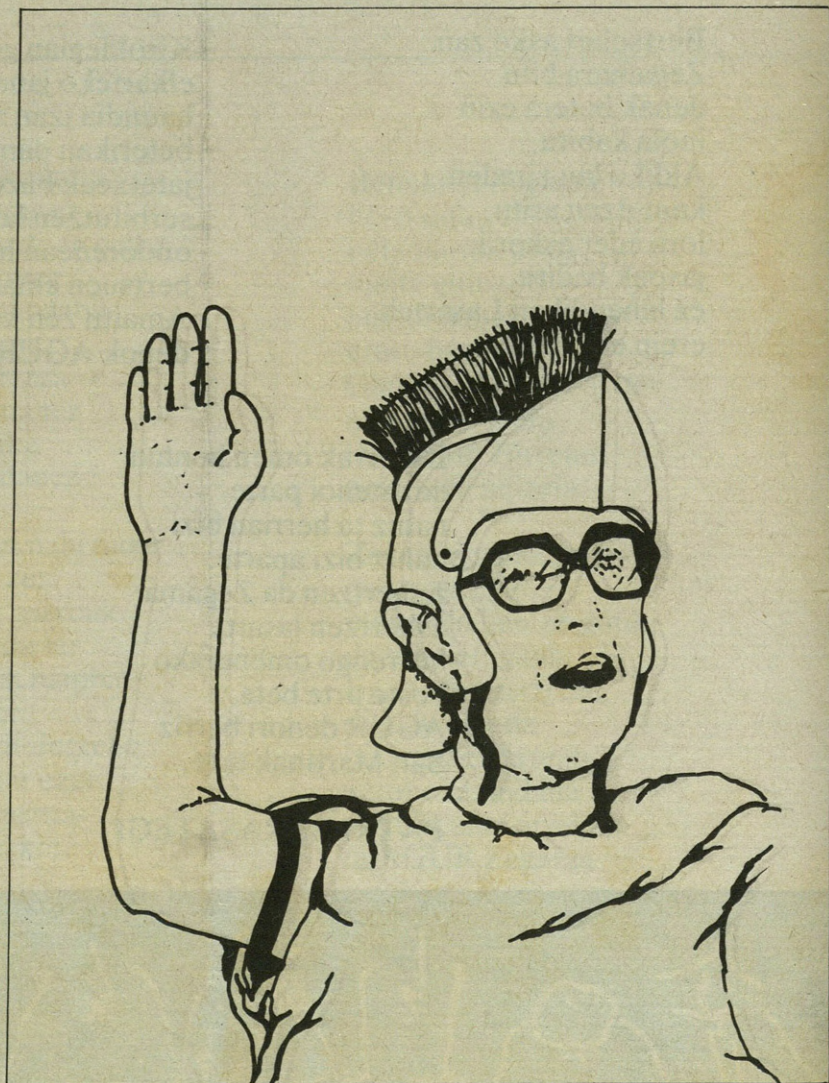
des Erregea jarri dut haurrek ere ezagutzen dutelako; baina beste hainbat antzerako kasu jar daitেকে. Eta Eusko Gobernuak dituen —eta izangu dituen— eskubideekin Herodesenak gonbaratzea izango litzateke konklusioak ateratzeko garbiena.

Eta, akaso, aterako genukeen konklusioa hauxe izango litzateke: Gobernadore Generala, izena bera, Koloni aroko edo Erroma garaiko anitz probintzia-

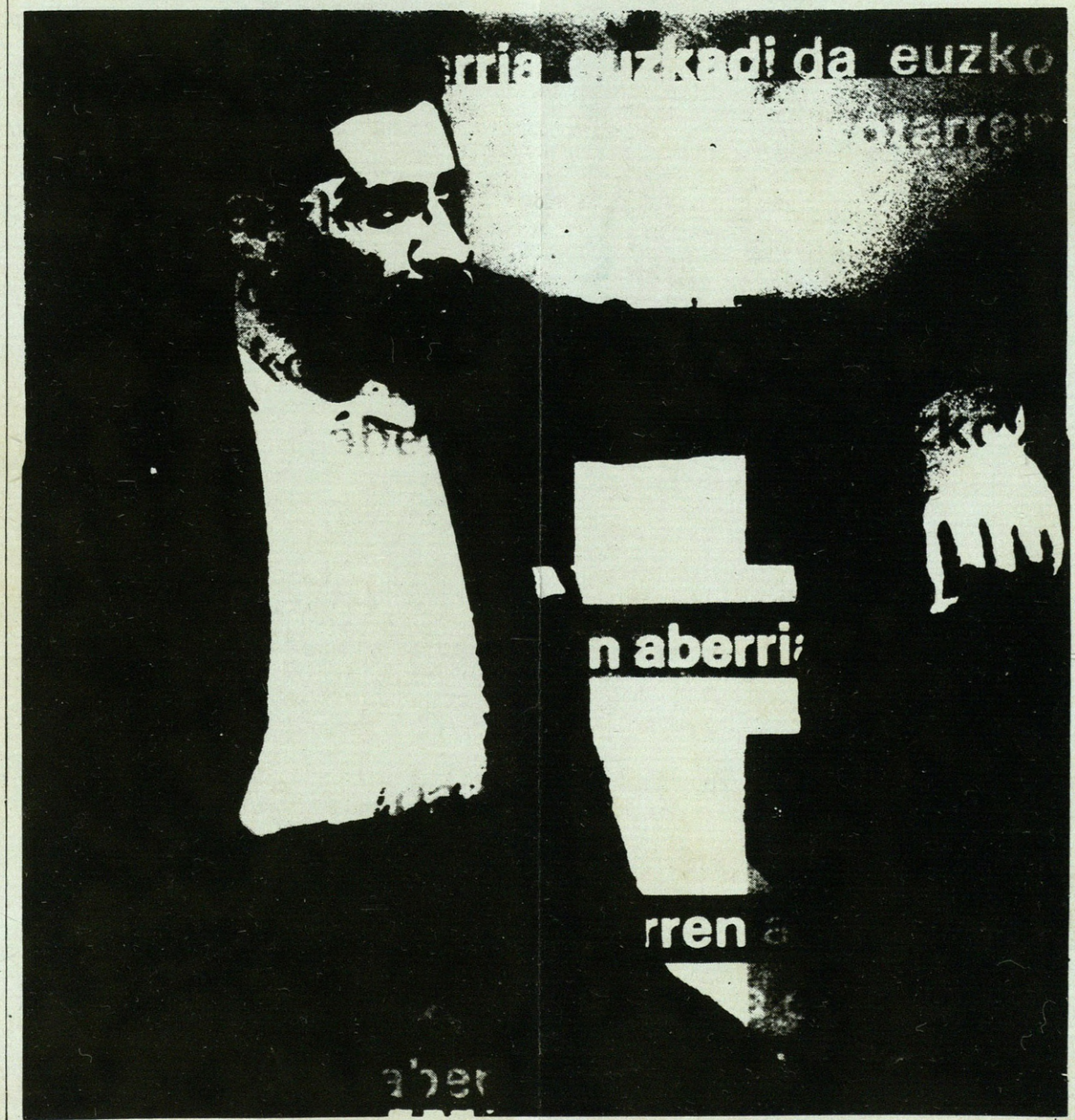
tako erreallitateari ederki dagokiona dela; baina gure gaurko erreallitatea bere ere erraz paretzekoa dela Koloni aroko edo Erromako Inperioko anitz probintziatako erreallitateari.

Eta, jakina, izen berdina edukitzea baino askoz gogorra da antzerako izana edukitzea.

JULEN KALZADA

sabino arana

DIRIGIDA POR PEDRO SOTA · GUION DE PEDRO SOTA Y JOSE JULIAN BAKEDANO · PRODUCCION DE JOSE JULIAN BAKEDANO ·
FOTOGRAFIA DE JAVIER AGIRREZAROBÉ · INTERV. ENEN. ASENSIO HONDARZABAL · MIREN ELIZABETTE URIBE · MATAI MAIDAGAN ·
JON ALDATURRIAGA · GAZKA BETIA · IÑAK SANTAMARÑA · TEODORA ETXEBARRIA · JOSE M. ZARRAGA · GOTZON ARRIETA · JESUS M. ETXABE

**harpide
bakoitzak
beste
BAT**

Argia aldizkaria lasai mantentzeko
10.000 harpide izatera iritxi behar
gara. Horretarako orain arte harpide
direnak, bakoitzak beste bat egitea
aski eta nahikoa daiteke. Bakoitzak
beste bat egitea errexa dirudi.

denok hortara!